

๐๒๓
๗/๕๗๗
๕ 3
การคาดคะเนความต้องการบรรณารักษ์ของสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย
ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ดุสิต ๒๓ พระโขนง กรุงเทพฯ ๑๑ โทร ๓๑๒๑๖๗๕ ๓๑๑๕๐๕๑

ปริญญาพนธ์
ของ
ประจักษ์ ก้อเจริญ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
มีนาคม 2520

62678

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีด้วยความกรุณาอย่างดียิ่งจากท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิชญ์ ทับเที่ยง และอาจารย์ณรงค์ พงษ์ไพฑูย์ ที่กรุณารับเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องมาตั้งแต่ต้นจนตลอด ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สุพจน์ ชะนะมา ที่กรุณาอธิบายและ คิคคำนวณสูตรบางสูตรให้

ขอขอบพระคุณหัวหน้าบรรณาธิการ บรรณาธิการของสมาคมมหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ที่กรุณา คอบแบบสอบถามและรวบรวมแบบสอบถามส่งคืนให้ได้อย่างเรียบร้อย

ขอขอบพระคุณหัวหน้าภาควิชาบรรณาธิการศาสตร์ทุกท่านที่กรุณากรอกแบบสอบถาม และช่วยคนสถิติบางประการให้ด้วยความเต็มใจยิ่ง

ขอขอบคุณ คุณสุชาติ เมืองแก้ว แห่งกองแผนงาน ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่กรุณารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิตของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ให้ด้วยความเต็มใจยิ่ง

ขอขอบคุณ คุณประไพ ลุนทองคำ ที่ช่วยเหลือในการพิมพ์ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ และท้ายนี้ ขอขอบคุณ คุณสาคร กือเจริญ ที่ช่วยให้กำลังใจ และติดตามผล จนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ประจักษ์ กือเจริญ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
○ ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
○ ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	6
✓ ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	6
ขอคคงเบืองตน	7
นียมกัพทเฉพาะ	7
2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	9
มาตรฐานคานบุงกลางกรของห้องสมุด	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	14
✓ 3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	19
มวลประชากร	19
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	19
○ การรวบรวมข้อมูล	20
การจักรกระทำกับข้อมูล	21
เกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล	24
○ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	25

บทที่	หน้า
✓ 4 ผลการศึกษาค้นคว้า	26
ว่านวนบรรณาธิกรณัในปวัจุมันที่ซาคหรือเกินเมื่อเปรี.เมเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้	32
การกาคคะเนกามตองการบรรณาธิกรณั	34
การคาคคะเนมัตตคและมหาบัตตคที่สำเร็จการศีกษาและเข้าประกอบอาชีพบรรณาธิกรณัระหว่างปีการศีกษา 2520 - 2524	37
การเปรี.ยบเทียบความตองการและการผลิตบรรณาธิกรณัตามโครงการกับความตองการและการผลิตบรรณาธิกรณัตามการคาคคะเน	41
ความตองการจำนวนเจ้าหน้าที่ห้องสมุด	47
✓ 5 สรุปอภิปรายผลและขอเสนอแนะ	49
ความมุ่งหมายของการศีกษา	49
กลุ่มตัวอย่าง	49
วิธีดำเนินการ	49
○การวิเคราะห์ข้อมูล	50
○สรุปผลการศีกษาค้นคว้า	51
อภิปรายผล	56
ขอเสนอแนะ	60
ขอเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร	60
ขอเสนอแนะสำหรับภาควิชาบรรณาธิกรณัศาสตร์	61
ขอเสนอแนะสำหรับการศีกษาค้นคว้าต่อไป	61
บรรณานุกรม	63
ภาคผนวก	69

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวนนิสิตนักศึกษา หองสมุด และบรรณารักษ์ ในปีการศึกษา 2519 จำแนกตามมหาวิทยาลัย	27
2 แสดงจำนวนบรรณารักษ์ในปีการศึกษา 2519 จำแนกตามเพศ และอายุ	29
3 แสดงจำนวนบรรณารักษ์ในปี 2519 จำแนกตามมหาวิทยาลัย และวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์	30
4 แสดงตำแหน่งของผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์	31
5 แสดงจำนวนบรรณารักษ์ที่ขาดหรือเกินในปีการศึกษา 2519 แยกตามมหาวิทยาลัยและวิชาเอก	32
6 จำนวนนิสิตนักศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 จำแนกตามมหาวิทยาลัยและวิชาเอก	34
7 จำนวนบรรณารักษ์ที่ควรจะมี และ จำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่ม ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524	36
8 จำนวนบัณฑิต และมหาบัณฑิตที่จะสำเร็จการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2519 - 2523 ที่ได้จากการคาดคะเน	38
9 แสดงการคาดคะเนจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะประกอบอาชีพ บรรณารักษ์ในระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524	39
10 แสดงจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ควรผลิตเพิ่มให้พอกับความต้องการ	40
11 จำนวนบรรณารักษ์ที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องการตามโครงการ ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524	41
12 แสดงจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ภาควิชาคาดว่าจะเป็นสำเร็จการศึกษา ในระหว่างปีการศึกษา 2519 - 2523	42

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า	
13	แสดงจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตามโครงการ และเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ ในระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524	43
14	จำนวนบรรณารักษ์ที่ขาดหรือเกิน เมื่อความต้องการบรรณารักษ์ และการผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตเป็นไปตามโครงการ	44
15	เปรียบเทียบความต้องการจำนวนบรรณารักษ์ตามโครงการ กับจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ ซึ่งได้จากการคำนวณ	45
16	เปรียบเทียบความต้องการจำนวนบรรณารักษ์เพิ่มตามการคำนวณ กับจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะเข้าประกอบอาชีพระหว่าง ปีการศึกษา 2520 - 2524	46
17	แสดงจำนวนเจ้าหน้าที่ห้องสมุดที่มีอยู่ จำนวนบรรณารักษ์ และจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ควรมี	47
18	แสดงจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ควรมีเมื่อเทียบกับจำนวนบรรณารักษ์ ที่ควรมีระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524	48
19	สรุปการเปรียบเทียบระหว่างจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่ม จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาและเข้าประกอบอาชีพ บรรณารักษ์ ซึ่งได้จากการคำนวณ กับ จำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่ม จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาและเข้าประกอบอาชีพ บรรณารักษ์ ซึ่งได้จากโครงการ	55ก

ในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองนั้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุดก็คือ การมีประชากรที่มีคุณภาพ ความรู้ ความสามารถและมีจำนวนที่เพียงพอ **พอกับงาน** เพราะปัจจัยอื่น ๆ จะอำนวยความสะดวกเพียงใตนั้นขึ้นอยู่กับประชากรเป็นสำคัญ (อมร รัชศาสตร์, 2515 : 56) ค่ายเหตุที่ ประเทศที่ไม่มีทรัพยากรธรรมชาติอันสมบูรณ์ แต่มีประชากรที่มีความสามารถและได้รับการศึกษาสูง ก็ย่อมใช้ความสามารถของประชากร ทำนุบำรุงประเทศให้เจริญก้าวหน้า และมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ขึ้นได้ (ณัฏติญา วัฒนา-ชยาภูล, 2514 : 1) การที่จะให้ประชากรมีคุณสมบัติดังกล่าวได้ก็ต้องให้ประชากร ได้รับการศึกษา แหล่งการศึกษาที่จะผลิตประชากรที่มีความรู้สูง เพื่อสร้างสรรค์วิทยาการ ใหม่ ๆ และสร้างความเจริญให้แก่ประเทศนั้น ได้แก่ มหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษา อื่น ๆ ในระดับเดียวกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2515 : 10)

การศึกษาในมหาวิทยาลัยจะมีประสิทธิภาพและคุณภาพเพียงใตนั้นย่อมขึ้นอยู่กับ องค์ประกอบที่สำคัญยิ่ง คือ ห้องสมุด เพราะห้องสมุดเป็นหัวใจของการศึกษา ดังนั้นคุณภาพ ของการศึกษาย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของห้องสมุด (Buck, 1964 : 9 - 11) ค่ายเหตุนี้ (การจะพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพสูงขึ้น ย่อมจะต้องพัฒนาห้องสมุดให้มี คุณภาพสูงขึ้นค้ำย ห้องสมุดที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพสูงนั้น ควรจัดให้มีลักษณะ เป็น เครื่องมือ อันทันสมัยในการส่งเสริมการศึกษา เป็นสถานที่ให้การศึกษาและเพิ่มพูนความรู้ของนักศึกษา ส่งเสริมการวิจัยของอาจารย์ และมีส่วนในการส่งเสริมความรู้และวัฒนธรรม การที่จะให้ บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวแล้วนี้ ห้องสมุดจะต้องมีเจ้าหน้าที่ที่มีคุณวุฒิ และมีความสามารถ เหมาะสมที่จะช่วยในการส่งเสริมการศึกษาของมหาวิทยาลัยได้) (นวนิตย์ อินทรามะ, 2517 : 359 - 362)

บรรณารักษ์ เป็นองค์ประกอบอันสำคัญที่สุดของห้องสมุด เพราะบรรณารักษ์เป็นผู้จัดทำเนื้องานห้องสมุดให้เป็นไปตามความมุ่งหมาย จักหาและจัดวัสดุเพื่อให้สะดวกแก่การใช้ จนกระทั่งจัดให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุด เพื่อให้การดำเนินงานห้องสมุดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ห้องสมุดจึงควรดำเนินการโดยบรรณารักษ์ที่มีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ (จุฬามาศ สุวรรณโคจร, 2512 : 36) ดังนั้น การจะดำเนินงานห้องสมุดให้เจริญก้าวหน้าและสามารถให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพนั้น สิ่งสำคัญที่สุดที่ควร จะพัฒนา เป็นอันดับแรกก็คือ บรรณารักษ์ (ชำรง แสงวัน, 2510 : 130 - 140)

สถาบันการศึกษาของไทยได้เห็นความสำคัญของห้องสมุดและบรรณารักษศาสตร์จึง เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ขึ้นหลายแห่ง และหลายระดับด้วยกัน โดยเริ่มต้นจากการ เปิดสอนวิชาจัดห้องสมุดขึ้น เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2494 ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518 : 1) โดยได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิฟูลไบรท์ จัดส่งศาสตราจารย์ชาวอเมริกันมาช่วยสอนตลอดเวลา 5 ปี ที่ดำเนินโครงการนี้อยู่ ดร. ฟรานเซส แลนเดอร์ สเปน (Dr. Frances Lander Spain) เป็นศาสตราจารย์คนแรกที่มาสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย ตลอดระยะเวลา 5 ปีนี้ มีผู้สมัครเข้าเรียน 207 คน มีผู้สำเร็จได้รับประกาศนียบัตรวิชาจัดห้องสมุด 77 คน ต่อมาในปี พ.ศ. 2498 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับอนุปริญญา หลักสูตร 1 ปี สำหรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรีสาขาอื่นมาแล้ว ในปีการศึกษา 2502 คณะอักษรศาสตร์ได้จัดให้มีการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรีขึ้น ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต ต่อมาในปีการศึกษา 2507 ได้เปิดสอนในระดับปริญญาโท หลักสูตร 2 ปีขึ้นอีกด้วย ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต (สุทธิลักษณ์ อ่ำพันวงษ์, 2510 : 2 - 5) ต่อมาในปีการศึกษา 2511 ได้เลิกสอนในระดับอนุปริญญา และจัดให้มีการสอนระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงขึ้นแทน (นवलวี สุธรรมวงศ์, 2513 : 159) เป็นหลักสูตร 1 ปี รับผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีมาแล้ว และไต่ยุบเลิกเมื่อปี 2517 ปัจจุบัน การสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีเพียง 2 ระดับคือ ระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาโท (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518 : 3)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรีในคณะศิลปศาสตร์ เมื่อปีการศึกษา 2507 ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์ ในปัจจุบันยังคงเปิดสอนในระดับนี้อยู่ (นนทนา เนื่องทอง, 2514 : 138 - 139)

ในปีการศึกษา 2508 วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร (ปัจจุบันไถ่ยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร) ได้เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะ ซึ่งเป็นการศึกษาต่อจากระดับปริญญาตรี หลักสูตร 1 ปี ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับวุฒิ ประกาศนียบัตรชั้นสูง วิชาเฉพาะ บรรณารักษศาสตร์ และได้เปิดสอนระดับปริญญาโท หลักสูตร 2 ปี เมื่อปี พ.ศ. 2510 ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ต่อมาในปี พ.ศ. 2515 ก็เลิกสอนในระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะ (สุนทร แก้วลาย, 2515 : 398 - 408) ในปีการศึกษา 2517 วิทยาลัยวิชาการศึกษาได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ราชกิจจานุเบกษา, 2517 : 1) วิชาบรรณารักษศาสตร์ก็ยังเป็นสาขาวิชาที่เปิดสอนในระดับปริญญาโท หลักสูตร 2 ปี โดยเรียนเน้นหนักทางด้านวิชาบรรณารักษศาสตร์มากกว่าวิชาการศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก บรรณารักษศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่จัดให้มีการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ขึ้นในคณะมนุษยศาสตร์ เมื่อปีการศึกษา 2510 (เฉลียว พันธุ์สีดา, 2517 : 455 - 470) ในปี พ.ศ. 2514 มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้จัดให้มีการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในคณะมนุษยศาสตร์ (นนทนา เนื่องทอง, 2514 : 141) ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จะได้รับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นสถาบันที่เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์หลักสูตร โดยเริ่มเปิดรับนักศึกษารุ่นแรกในปีการศึกษา 2518 และประมาณว่าจะรับนักศึกษาจำนวน 30 คน (เฉลียว พันธุ์สีดา, 2517 : 455 - 470)

แม้ว่าจะมีสถาบันหลายแห่งที่ผลิตบรรณารักษ์ทั้งระดับประกาศนียบัตรและระดับปริญญา มาเป็นเวลานาน ถึงกระนั้นก็ตาม จำนวนบรรณารักษ์ที่ผลิตออกมาก็ไม่อาจจะสนองความต้องการของห้องสมุดต่าง ๆ ได้อย่างพอเพียง (Suthiluk Ambhanwong, 1975 : 369 - 380) มักจะพบอยู่เสมอว่าปัญหาอันสำคัญยิ่งที่ห้องสมุดประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดสถานศึกษาในระดับต่าง ๆ กำลังประสบอยู่ในเวลานี้ก็คือ การขาดแคลนบรรณารักษะระดับปริญญา (Lee, n.d. : 1) ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยต่าง ๆ ดังนี้

พัชรา สุทธิสาแดง (พัชรา สุทธิสาแดง, 2514 : 44) ได้ศึกษาสภาพของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานครพบว่า มีบรรณารักษะร้อยละ 4.55 เท่านั้นที่มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา

สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้นนั้น จากการวิจัยพบว่าห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนมากยังขาดบรรณารักษ์ที่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมของกระทรวงศึกษาธิการ (รัตพร ชังชากา, 2514 : 114; กุหลาบ บั้นลายนาค, 2514 : 93; สมบูรณ์ ศิงขมานันท์, 2514 : 98; สนชอย ยุติธรรม, 2514 : 65) สำหรับห้องสมุดโรงเรียนมัธยมสามัญในภาคใต้ มีบรรณารักษ์ที่ต่ำกว่ามาตรฐานมากกว่าห้องสมุดกลุ่มอื่น ๆ ที่ได้มีการวิจัยมาแล้ว คือ มีบรรณารักษ์ที่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมของกระทรวงศึกษาธิการถึง 31.58 เปอร์เซ็นต์ (สุจารีรัตน์ คุณามุคต์, 2514 : 70) นอกจากนี้ได้มีการศึกษาสภาพห้องสมุดสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการทั่วประเทศพบว่า บุคลากรที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์ของสถานศึกษามีตำแหน่ง เป็นครูซึ่งนอกจากจะทำหน้าที่ครูบรรณารักษ์แล้วยังต้องสอนอีกด้วยถึงร้อยละ 88.7 นอกจากนี้วุฒิทางบรรณารักษียังต่ำอยู่หรือไม่มีวุฒิเลย โดยมีครูบรรณารักษ์ในสถานศึกษาทุกประเภทร้อยละ 84 ที่ไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ (มาลินี สุขปรีดิ์, 2517 : จ)

จากการวิจัยห้องสมุดวิทยาลัยครูทั่วประเทศพบว่า ห้องสมุดวิทยาลัยครูทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคมีจำนวนบรรณารักษ์ที่ได้มาตรฐานเพียง 14.29 เปอร์เซ็นต์ และ 13.64 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ (นฤมล บุณยพัชรินทร์, 2518 : 157)

✓ เมื่อปี 2512 คณะกรรมการดำเนินการศึกษาและร่างโครงการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้สำรวจห้องสมุดมหาวิทยาลัย 11 แห่ง พบว่าจำนวนบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมีน้อยมากไม่เพียงพอแน่แท้จะปฏิบัติหน้าที่ประจำวันในการจัดหาหนังสือและทำบัตรรายการหนังสือแต่เพียงอย่างเดียว ในจำนวนห้องสมุด 65 แห่ง มีบรรณารักษ์ 157 คน เมื่อคิดเฉลี่ยแล้ว จะมีบรรณารักษ์ห้องสมุดละ 2.41 คน และมีห้องสมุดหลายแห่งที่มีบรรณารักษ์เพียงคนเดียว (นวนิตย์ อินทรามะ, 2516 : 321 - 343)

แม้ว่าการขาดแคลนบรรณารักษ์จะเป็นปัญหาที่ห้องสมุดทุกประเภทต่างประสบอยู่ แต่ก็ยังไม่มีการศึกษาถึงความต้องการบรรณารักษ์ห้องสมุดในประเทศไทยอย่างจริงจัง นอกจากนี้ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ของสถาบันต่าง ๆ ก็ได้เปิดสอนไปโดยมิได้ทราบความต้องการบรรณารักษ์ของประเทศอย่างแท้จริงอีกด้วย (Banhong Chantrasa, 1974 : 81)

ผู้ศึกษา เห็นว่าการขาดแคลนบรรณารักษ์ระดับปริญญา เป็นปัญหาสำคัญของการศึกษาของชาติที่ควรหาทางแก้ไขโดยเร็ว และควรมีการศึกษาความต้องการกำลังคนทางด้านบรรณารักษ์เป็นอันดับแรก ประกอบกับยังไม่มีผู้ศึกษาในเรื่องนี้จริง ๆ มาก่อน ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า เรื่องนี้จะ เป็นประโยชน์แก่ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ในการจัดการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในอนาคตให้สอดคล้องกับความต้องการบรรณารักษ์ของสถานศึกษาต่าง ๆ จึงได้ศึกษาในเรื่องดังกล่าว

✓ ความมุ่งหมายของการศึกษากันคว่า

1. เพื่อคาดคะเนจำนวนบรรณารักษ์ที่มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ต้องการ ในระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524
2. เพื่อคาดคะเนจำนวนบรรณารักษ์ที่ผลิตได้ในประเทศ ระหว่างปีการศึกษา 2519 - 2523

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. เป็นประโยชน์แก่วิชาบรรณารักษศาสตร์ในการวางแผนการ^{จัดการ}ศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ให้สอดคล้องกับความต้องการบรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ
2. เป็นแนวทางให้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ จัดหาบรรณารักษ์ให้เพียงพอกับความต้องการ

✓ ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. การคาดคะเนความต้องการบรรณารักษ์ระดับปริญญาในระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 กระทำเฉพาะความต้องการบรรณารักษ์ที่มีวุฒิปริญญาตรีทางบรรณารักษศาสตร์ และระดับที่สูงกว่าขึ้นไป โดยศึกษาเฉพาะมหาวิทยาลัยที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 12 แห่งคือ

- 1.1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- 1.2 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 1.3 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.4 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 1.5 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 1.6 มหาวิทยาลัยมหิดล
- 1.7 มหาวิทยาลัยศิลปากร
- 1.8 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- 1.9 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- 1.10 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- 1.11 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 1.12 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

2. การศึกษาการผลิตบรรณารักษะระดับปริญญาในประเทศ ศึกษาเฉพาะการผลิตบรรณารักษะของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ดังนี้คือ

- 2.1 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 2.2 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2.3 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 2.4 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 2.5 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- 2.6 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 2.7 _____

ชอตกกลง เบื้องต้น

ความต้องการบรรณารักษะระดับปริญญา ยึดถือตามเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัย และวิทยาลัย พ.ศ. 2508 และ พ.ศ. 2515

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. มหาวิทยาลัย หมายถึงสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 12 แห่ง
2. ห้องสมุด หมายถึง ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ซึ่งรวมถึงหอสมุดกลาง หอสมุดคณะ และหอสมุดสถาบัน
3. ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ หมายถึง สถาบันที่เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญา
4. หัวหน้าบรรณารักษะ หมายถึง ผู้อำนวยการหอสมุด หรือผู้บริหารสูงสุดของห้องสมุดมหาวิทยาลัยซึ่งมีตำแหน่ง เรียกเป็นอย่างอื่น

5. บรรณารักษ์ หมายถึงผู้สำเร็จการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่า หรือสำเร็จปริญญา ที่มีวิชาบรรณารักษศาสตร์ เป็นวิชาเอก และ ปฏิบัติงานในหน้าที่บรรณารักษ์ในห้องสมุด มหาวิทยาลัย
6. บัณฑิต หมายถึงผู้ที่สำเร็จการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ในระดับปริญญาตรี และประกาศนียบัตรชั้นสูง วิชาเฉพาะ บรรณารักษศาสตร์
7. มหาบัณฑิต หมายถึง ผู้ที่สำเร็จการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ระดับปริญญาโท
8. นิสิตนักศึกษา หมายถึงผู้ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยทั้งภาคปกติ และ ภาคสมทบ
9. การสูญเสียบ หมายถึงการที่บรรณารักษ์ไม่ได้ทำงานห้องสมุด แห่งใดแห่งหนึ่งต่อไปด้วยเหตุ ตาย เกษียณอายุ ลาออก ลาศึกษาต่อ โอน ย้าย หรือเหตุอื่น ๆ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคนควา

มาตรฐานคานบุคลากรของห้องสมุด

มาตรฐานห้องสมุดคือ ความต้องการเบื้องต้นของห้องสมุดแต่ละประเภท (อัมพร ปันศรี, 2515 : 10) มีไว้เพื่อให้ผู้บริหารหรือบรรณารักษ์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานหรือปรับปรุงห้องสมุดให้บรรลุเป้าหมายตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดขึ้นไว้ อย่างไรก็ตาม เป้าหมายหรือเกณฑ์นี้มิได้กำหนดไว้ตายตัวอาจเปลี่ยนแปลงได้โดยขึ้นอยู่กับสภาพความจำเป็นและความต้องการของห้องสมุดนั้น ๆ

การกำหนดมาตรฐานห้องสมุดจะต้องก้าวถึงมาตรฐานทางคานบุคลากร โดยกำหนดจำนวน หรืออัตราส่วนระหว่างบุคลากรกับตัวแปรอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังเช่นมาตรฐานห้องสมุดเฉพาะคานบุคลากรของประเทศต่าง ๆ ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้

สมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและห้องสมุดเพื่อการวิจัยแห่งสหรัฐอเมริกา (The Association of College and Research Libraries) ได้กำหนดมาตรฐานคานบุคลากรห้องสมุดมหาวิทยาลัยไว้ดังนี้ (ACRL, 1959 : 278 - 279)

หัวหน้าบรรณารักษ์ควรมีความรู้ปริญญาโทหรือปริญญาเอก เจ้าหน้าที่ควรมีจำนวนที่ได้สัดส่วนกันระหว่างผู้ที่มีความรู้วิชาบรรณารักษศาสตร์กับผู้ที่ไม่มีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ ในคานจำนวนเจ้าหน้าที่นั้น สถาบันธุรกิจของรัฐวอชิงตัน (Inter-institutional Committee of Business Office) ได้เสนอว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยควรมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ 1 คนต่อนักศึกษาทุก ๆ 185 คน

(อัมพร ปันศรี และนนทนา เผือกผอง, 2515 : 46 อ้างอิงมาจาก A Model Analysis System for Program 05 Librarians.)

สมาคมห้องสมุดแห่งแคนาดา (Canadian Library Association)
 มีคณะกรรมการชื่อว่า สมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยแห่งแคนาดา (Canadian Association of College and University Libraries) คณะกรรมการชุดนี้ ได้กำหนดมาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัยไว้เมื่อปี 1964 โดยกล่าวถึงมาตรฐานค้ำคูณกลางไว้ดังนี้ (Withers, 1972 : 165)

เจ้าหน้าที่ห้องสมุดที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานห้องสมุดก็คือ บรรณารักษ์ระดับปริญญา (Professional Librarian) อัตราส่วนระหว่าง บรรณารักษ์ระดับปริญญาต่อจำนวนนักศึกษา กำหนดให้ต้องมีบรรณารักษ์ระดับปริญญาอย่างน้อย 1 คน ต่อนักศึกษา 300 คน และควรมี บรรณารักษ์ระดับปริญญาอย่างน้อย 31 % ของจำนวนเจ้าหน้าที่ทั้งหมดของห้องสมุด สำหรับมหาวิทยาลัยขนาดเล็กที่มีจำนวนนักศึกษา ประมาณ 1,000 - 1,500 คน ควรมีบรรณารักษ์ระดับปริญญาไม่น้อยกว่า 5 คน

มาตรฐานห้องสมุดวิทยาลัยวิชาการศึกษาของประเทศอังกฤษนั้น กำหนดโดยสมาคมครูวิทยาลัยวิชาการศึกษา กองศึกษาธิการ และสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย (The Association of Teachers in College of Education, Department of Education, The Library Association) ซึ่งนำออกใช้ในปี 1967 โดยกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในค้ำคูณจากรไว้ดังนี้ (Withers, 1972 : 182)

จำนวนนักศึกษา (คน)	หรือ งบประมาณค่าน้ำหนังสือ ปอนด์ต่อปี	จำนวนบรรณารักษ์ระดับปริญญา (คน)	เจ้าหน้าที่อื่น ๆ (คน)
ไม่เกิน 500	ไม่เกิน 4,125	2	1
500 - 750	4,125- 5,362	2	2
750 - 1,000	5,362- 6,600	3	2
1,000 - 1,250	6,600- 7,837	4	3
มากกว่า 1,250	มากกว่า 7,837	4	4

นอกจากนี้ จากรายงานของคณะกรรมการฝ่ายที่ไม่ได้สอนของวิทยาลัยวิชาการศึกษา
ได้เสนอข้อแนะนำในค่านมาตรฐานของจำนวนบุคลากรของห้องสมุดไว้เมื่อปี 1968 ดังนี้

(Withers, 1972 : 183)

จำนวน นักศึกษา	บรรณารักษ์ (ฐานะเท่าฝ่ายสอน)	บรรณารักษ์ผู้ช่วย Assistant Librarian	เสมียน	รวม
350 - 550	1	1	1	3
550 - 750	1	1	1 - 2	3 - 4
750 - 1,000	1	1 - 2	2 - 3	4 - 6
1,000-1,300	1	2 - 3 *	2 - 3	5 - 7
มากกว่า 1,300	1	2 - 3 *	3 - 4	6 - 8

* อาจมีผู้ช่วยบรรณารักษ์ (Deputy Librarian) ได้ 1 คน และมีฐานะ
ทางวิชาการเท่าฝ่ายสอน

ในประเทศอินเดีย คณะกรรมการปรับปรุงมหาวิทยาลัย (University Grants
Commission) ได้สำรวจสภาพห้องสมุดและกำหนดมาตรฐานไว้ โดยกำหนดเกณฑ์
เกี่ยวกับบุคลากรไว้ว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยควรมีบรรณารักษ์แผนกต่าง ๆ ดังนี้คือ
แผนกหนังสือ แผนกวารสาร แผนกเอกสาร แผนกงานเทคนิค แผนกอ้างอิง แผนกบริการ
รับ - จ่าย แผนกซ่อมและบำรุงรักษา ฝ่ายบริหาร นอกจากนี้ยังเสนอแนะอีกว่า ควรมี
เจ้าหน้าที่นอกเหนือจากบรรณารักษ์แผนกต่าง ๆ อีกดังนี้ (Withers, 1972 : 176)

1. แผนหนังสือ มีเจ้าหน้าที่ 1 คน คอหนังสือที่เพิ่มขึ้น 6,000 เล่ม ใน 1 ปี
2. แผนวารสารมีเจ้าหน้าที่ 1 คน คอวารสารที่รับ 500 ฉบับ
3. แผนเอกสาร มีเจ้าหน้าที่ 1 คน คอเอกสารที่เพิ่มขึ้นทุก ๆ 1,000 รายการ
ใน 1 ปี
4. แผนเทคนิค มีเจ้าหน้าที่ 1 คน คอหนังสือที่เพิ่มขึ้นทุก ๆ 2,000 เล่ม
ใน 1 ปี
5. แผนอ้างอิง มีเจ้าหน้าที่ 1 คน คอผู้ใช้หนังสืออ้างอิงทุก ๆ 50 คนใน 1 วัน
6. แผนบริการ มีเจ้าหน้าที่ 1 คน คอเวลาบริการทุก 1,500 ชั่วโมง ใน 1 ปี
7. แผนซ่อมและบำรุงรักษา มีเจ้าหน้าที่ 1 คน คอหนังสือที่มีเพิ่มทุก 6,000 เล่ม
ใน 1 ปี หรือ เจ้าหน้าที่ 1 คน คอ หนังสือที่มีผู้ยืมออกทุก 500 เล่มใน 1 วัน หรือ
มีเจ้าหน้าที่ 1 คน คอหนังสือที่ห้องสมุดมี 10,000 เล่ม
8. ฝ่ายบริหาร มีเจ้าหน้าที่บัญชีและพัสดุ 1 คน พนักงานพิมพ์ 1 คน และ
เสมียนโต้ตอบจดหมาย 1 คนเป็นอย่างน้อย
9. ฝ่ายควบคุมงาน มีบรรณารักษ์ 1 คน และผู้ช่วยอีก 1 คน
10. เจ้าหน้าที่ห้องสมุดควรมีคนทำความสะอาด 1 คน คอหนังสือทุก 3,000 เล่ม
และมีพนักงานอื่น ๆ อีก 1 คน คอหนังสือที่เพิ่มขึ้นทุก ๆ 6,000 เล่ม ใน 1 ปี หรือ
คอวารสารทุก 500 ชื่อ หรือคอจำนวนชนิดของบริการ

มาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยของประเทศไทย จัดทำโดยคณะ
อนุกรรมการจัดทำโครงการพัฒนาห้องสมุดของประเทศ เพื่อนำเสนอที่ประชุมคณะกรรมการ
วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ แต่ไม่ได้รับการพิจารณาเข้าเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ
พัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (2510 - 2514) อย่างไรก็ตามมาตรฐานดังกล่าวนี้
ก็อาจนำมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนงานและปฏิบัติงานห้องสมุดได้บ้าง (อัมพร ปันศรี,
และ นนทนา เป็อกนง, 2515 : 10) มาตรฐานดังกล่าวนี้ได้กำหนดเกณฑ์ในคำ
บุคลากรไว้ดังนี้

เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมี 4 ประเภทด้วยกันคือ

1. ผู้อำนวยการ
2. รองผู้อำนวยการ แบ่งเป็น
 - 2.1 รองผู้อำนวยการฝ่ายเทคนิคเฉพาะของห้องสมุด
 - 2.2 รองผู้อำนวยการฝ่ายบริการ
 - 2.3 รองผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ

3. บรรณารักษ์ตรี โท เอก ให้มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นอัตราส่วนตามจำนวนนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย โดยใช้วิธีเทียบส่วนดังนี้ นิสิต 750 คน มีบรรณารักษ์ที่มีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ 5 คน และเพิ่มบรรณารักษ์ที่มีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ 2 คน กับเสมียน 2 คน คือนิสิตที่เพิ่มขึ้นทุก 500 คน บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะให้รวมอยู่ในจำนวนนี้ด้วย

4. บรรณารักษ์จตุรา เสมียน และภารโรง

ในปี พ.ศ. 2515 คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงห้องสมุดในสถาบันอุดมศึกษา สภาการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดมาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัยขึ้น โดยมีรายละเอียด คำนมูลการดังนี้ (แห่งชาติลงกรมมหาวิทยาลัยฯ, 2515 : 18 - 19)

เจ้าหน้าที่ห้องสมุดควรมีคุณสมบัติดังนี้

หัวหน้าบรรณารักษ์ควรมีวุฒิปริญญาโททางบรรณารักษศาสตร์ เป็นอย่างต่ำ และควรมีประสบการณ์ในงานห้องสมุดมาแล้วอย่างน้อย 2 ปี

หัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ภายในห้องสมุดควรมีวุฒิปริญญาโทเป็นอย่างต่ำ

จำนวนเจ้าหน้าที่

จำนวนเจ้าหน้าที่และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ขึ้นอยู่กับขนาดของมหาวิทยาลัย

ชนิดของบริการ ชนิดของหลักสูตร และงานวิจัย ตลอดจนชนิดของนิสิตนักศึกษาและอาจารย์ แต่อย่างไรก็ตามจะต้องมีผู้ทำหน้าที่ต่าง ๆ ดังนี้

1. หัวหน้าบรรณารักษ์ หรือ ผู้อำนวยการห้องสมุด
2. หัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ภายในห้องสมุด
3. บรรณารักษ์ประจำหน่วยงานในแต่ละฝ่าย
4. ในฝ่ายต่าง ๆ อาจมีวิทยากร บรรณารักษ์ผู้ช่วย และเสมียน

ตามความจำเป็น และอัตราจำนวนบรรณารักษ์ต่อเสมียนเป็น 1 ต่อ 3

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

เนื่องจากในประเทศไทยยังไม่มีผู้ใดศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้อย่างจริงจังมาก่อน ดังนั้นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า ส่วนใหญ่จึงเป็นของต่างประเทศ

สำนักงานสถิติแรงงานของสหรัฐอเมริกา (Bureau of Labor Statistics) ได้ศึกษาความต้องการแรงงานทั่วประเทศ พบว่า ในระหว่างปี 1970 - 1985 ความต้องการบรรณารักษ์จะเพิ่มจาก 115,000 คนเป็น 167,000 คน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ห้องสมุดโรงเรียน ความต้องการเพิ่มจาก 52,000 คน เป็น 80,000 คน โดยจะเพิ่มมากในปี 1980

ห้องสมุดประชาชน ความต้องการเพิ่มจาก 26,500 คน เป็น 33,000 คน

ห้องสมุดระดับอุดมศึกษา ต้องการเพิ่มจาก 19,500 คน เป็น 27,000 คน

ห้องสมุดเฉพาะ ความต้องการเพิ่มจาก 17,000 คน เป็น 22,500 คน

เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการบรรณารักษ์ที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากการขยายตัวของงานและทดแทนผู้ที่ออกจากงาน ประมาณว่าจะมีตำแหน่งว่างสำหรับบรรณารักษ์ในระหว่างปี 1970 - 1985 ปีละ 11,200 ตำแหน่ง และแต่ละปีจะมีผู้สำเร็จปริญญาทางบรรณารักษศาสตร์ปีละ 9,000 คน ("Federal Bureau Predicts 167,000 Librarians 212,000 Support Staff, Job Squeeze," 1974 : 529)

คณะกรรมการที่ปรึกษาร่วมกันระหว่างอังกฤษและเวลส์ (Joint Committee of The English and Welsh Advisory Councils) ได้พยากรณ์ความต้องการบรรณารักษ์ทั่วสหราชอาณาจักรไว้ว่า ความต้องการบรรณารักษ์ที่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์จะเพิ่มขึ้นจาก 1,100 คน ในปี 1968 เป็น 1,400 คน ในปี 1980 นอกจากนี้ยังได้ประมาณความต้องการบรรณารักษ์ที่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ของห้องสมุดทุกประเภทในระยะระหว่างปี 1968 - 1988 ไว้ว่า ในปี 1968 มีความต้องการบรรณารักษ์ 1,100 คน และจะเพิ่มขึ้นถึง 1,281 คนในปี 1973 และในปี 1981 มีความต้องการสูงสุดถึง 1,484 คน และหลังจากนั้นจะลดลงเหลือ 1,337 คนในปี 1988 (Whiteman, 1969 : 119 - 130)

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติแคนาดา (Marshall, 1966 : 5556 - 5563) ในปี 1965 พบว่ามีบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย และห้องสมุดโรงเรียนรวมทั้งสิ้น 1,850 คน เมื่อเทียบกับมาตรฐานของสมาคมห้องสมุดแห่งแคนาดาแล้วพบว่าจะต้องมีบรรณารักษ์ถึง 20,700 คน กล่าวคือยังขาดอยู่ 18,850 คน ห้องสมุดที่ขาดบรรณารักษ์มากที่สุดคือห้องสมุดโรงเรียน ซึ่งมีบรรณารักษ์อยู่เพียง 300 คน ยังต้องการอีก 17,450 คน ห้องสมุดประชาชนมีบรรณารักษ์ 800 คน ยังขาดอีก 2,600 คน ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีบรรณารักษ์ 750 คน สูงกว่ามาตรฐานไป 100 คน

ในปี 1958 ห้องสมุดประชาชนของรัฐนิวยอร์ค (Armstrong, 1961 : 206 - 216) ได้รายงานว่ามีบรรณารักษ์ระดับปริญญาทำงานอยู่ 1,854 คน และประมาณว่ามีตำแหน่งว่างอยู่ 10 เปอร์เซนต์ เมื่อรวมกับตำแหน่งที่มีคนประจำอยู่แล้วจะเป็นตำแหน่งบรรณารักษ์ทั้งสิ้น 2,000 ตำแหน่ง สำหรับห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมีตำแหน่งทั้งสิ้น 1,000 ตำแหน่ง โดยเป็นตำแหน่งที่มีบรรณารักษ์ประจำอยู่แล้ว 920 ตำแหน่ง และตำแหน่งว่างอีก 80 ตำแหน่ง

ซิค (Schick, 1964 : 315 - 317) ได้คาดคะเนจำนวน
บรรณารักษ์ห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกาในระหว่างปี 1964 - 1975 ไว้ว่า
เฉพาะห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยจะมีบรรณารักษ์ดังนี้

ปี 1964	มีบรรณารักษ์	11,900 คน
ปี 1965	มีบรรณารักษ์	12,900 คน
ปี 1966	มีบรรณารักษ์	14,100 คน
ปี 1967	มีบรรณารักษ์	15,300 คน
ปี 1968	มีบรรณารักษ์	16,400 คน
ปี 1969	มีบรรณารักษ์	17,300 คน
ปี 1970	มีบรรณารักษ์	18,100 คน
ปี 1971	มีบรรณารักษ์	18,800 คน
ปี 1972	มีบรรณารักษ์	19,700 คน
ปี 1973	มีบรรณารักษ์	20,600 คน
ปี 1974	มีบรรณารักษ์	21,500 คน
ปี 1975	มีบรรณารักษ์	22,400 คน

โรเชสเตอร์ (Rochester, 1972 : 12 - 20) ศึกษาพบว่าในปี 1970
ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยของออสเตรเลียมีบรรณารักษ์ระดับปริญญา 394 คน
และมีเจ้าหน้าที่อื่น ๆ อีก 1,072 คน นอกจากนี้ โรเชสเตอร์ได้คาดคะเนความต้องการ
บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในระหว่างปี 1973 - 1975 ไว้ว่า ในปี 1975 ต้องการ
บรรณารักษ์ที่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์เพียงอย่างเดียว 413 คน และต้องการบรรณารักษ์
ที่มีวุฒิปริญญาสาขาอื่นและมีปริญญทางบรรณารักษศาสตร์อีก $548\frac{1}{2}$ คน ซึ่งต้องการเพิ่ม
จากปี 1970 เป็นจำนวน 38 และ 58 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ถ้ารวมความต้องการ
บรรณารักษ์ห้องสมุดประเภทต่าง ๆ เข้าด้วยกันแล้ว ในปี 1975 ห้องสมุดทุกประเภท
จะต้องการบรรณารักษ์ระดับปริญญาถึง 2,100 คน

ชิน (Seng and Gim, 1973 : 10) ได้สำรวจบรรณารักษ์ห้องสมุด 4 แห่งในสิงคโปร์ ประมาณว่าภายในปี 1977 ห้องสมุดต่าง ๆ ต้องการบรรณารักษ์ระดับปริญญาอย่างน้อย 100 คน และอีก 10 ปีข้างหน้า ความต้องการบรรณารักษะระดับปริญญาจะเพิ่มขึ้นกว่าแต่ก่อน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของห้องสมุดและการบริการข่าวสารและความก้าวหน้าของกิจการห้องสมุดอันเป็นผลมาจากการพัฒนาการศึกษา การค้า การอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ของประเทศ

สถาบันห้องสมุดของกรมการศึกษาและวัฒนธรรมของอินโดนีเซีย (Sjahrial, 1973 : 1 - 2) ได้สำรวจสถานภาพของห้องสมุดและความต้องการบรรณารักษ์ในอินโดนีเซียพบว่า ในปี 1970 - 1971 ผู้ที่ทำงานในหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดประเภทต่าง ๆ เป็นผู้ที่ไม่มีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ถึง 82 เปอร์เซ็นต์ ในปี 1970 ประมาณว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องการบรรณารักษะถึง 200 คน ห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชนต้องการมากกว่า 1,000 คน

สมาคมห้องสมุดแห่งมาเลเซีย (Mohamed, 1973 : 7 - 8) ได้พยากรณ์ว่า ในปี 1980 ประเทศมาเลเซียมีความต้องการบรรณารักษ์ที่มีวุฒิถึง 615 คน ซึ่งปัจจุบันมีบรรณารักษะระดับปริญญาอยู่เพียง 150 คน

เกลแฟนด์ (Gelfand, 1962 : 35) ผู้เชี่ยวชาญของยูเนสโก เคยประมาณไว้เมื่อปี พ.ศ. 2505 ว่า ประเทศไทยยังขาดบรรณารักษ์เฉพาะห้องสมุดโรงเรียนประเภทเดียวถึง 25,000 คน ซึ่งถ้านับรวมห้องสมุดทุกประเภทแล้วจะขาดบรรณารักษ์เป็นจำนวนหลายหมื่นคน (เฉียว พันธุ์สีดา, 2517 : 455 - 470)

บรรจง จันทรสา (Banchong Chantrasa, 1974 : 83) กล่าวว่า ถ้าความต้องการบรรณารักษ์ของประเทศไทยมีจำนวนถึง 25,000 คน ตามที่เกลแฟนด์ คาคคะเนไว้แล้ว ปัญหาเฉพาะหน้าที่สำคัญที่สุดที่ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ของไทยต้องเผชิญก็คือ การผลิตบรรณารักษ์ออกมาให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ

สุซุม เฉยทรัพย์ (สุซุม เฉยทรัพย์, 2519 : 42) ได้ศึกษาความต้องการครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษา ระหว่างปีพ.ศ. 2519 - 2524 พบว่า เมื่อศึกษาความสามารถในการผลิตครูบรรณารักษ์ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์แล้ว ปรากฏว่า โรงเรียนทุกประเภทยังต้องการครูบรรณารักษ์เพิ่มรวมกันถึง 10,085 คน

วิธีการคาดคะเนความต้องการบรรณารักษ์และจำนวนบรรณารักษ์ที่จะสนองความต้องการนั้น บรูม (Broome, 1973 : 400 - 414) ได้เสนอไว้ดังนี้

1. ความต้องการบรรณารักษ์คิดจาก

จำนวนบรรณารักษ์ที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ + จำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่มให้เพียงพอต่อความต้องการ + ตำแหน่งงานที่ต้งขึ้นใหม่ตามความก้าวหน้าของงาน - จำนวนบรรณารักษ์ที่ลดลงเพื่อปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น = ความต้องการบรรณารักษ์

2. จำนวนบรรณารักษ์ที่จะมี คิดได้จาก

จำนวนบรรณารักษ์ที่มีอยู่ + บรรณารักษ์ที่เริ่มเข้าทำงานแต่อยู่ในระหว่างการฝึกงาน + บรรณารักษ์ที่จะเข้าทำงาน - อัตราการสูญเสีย = จำนวนบรรณารักษ์ที่จะมี

3. นำจำนวนบรรณารักษ์ที่จะมีไปลบออกจากความต้องการบรรณารักษ์ จะได้จำนวนบรรณารักษ์ที่ยังขาดอยู่ และควรผลิตเพิ่มให้พอต่อความต้องการ

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

มวลประชากร

มวลประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ

1. จำนวนบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2519
2. จำนวนนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 ที่ได้จากการคาดคะเนตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 4 (2520 - 2524)
3. จำนวนห้องสมุดของมหาวิทยาลัยทั้ง 12 แห่ง
4. จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ในระหว่างปีการศึกษา 2514 - 2518 เพื่อนำมาใช้ประกอบในการคาดคะเนจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะสำเร็จการศึกษา ระหว่างปีการศึกษา 2519 - 2523

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลมี 2 ประเภท คือ

1. แบบสอบถาม
 2. แบบบันทึก
1. แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยจัดทำขึ้นเอง มี 3 ประเภทด้วยกันคือ
- 1.1 แบบสอบถามสำหรับหัวหน้าบรรณารักษ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ
ตอนที่ 1 รายละเอียดเกี่ยวกับบุคลากรที่ปฏิบัติงานห้องสมุดในปัจจุบัน
ตอนที่ 2 สอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับการสูญเสียบรรณารักษ์

ระหว่างปีการศึกษา 2514 - 2518

ตอนที่ 3 สอบถามความต้องการในเรื่องจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่มในระหว่างปีการศึกษา 2519 - 2524

1.2 แบบสอบถามสำหรับบรรณารักษ์ ตามรายละเอียดส่วนตัว และสภาพการทำงาน

1.3 แบบสอบถามหัวหน้าภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับจำนวนบัณฑิต และมหาบัณฑิต ที่สำเร็จการศึกษา ระหว่างปีการศึกษา 2514 - 2518 และจำนวนที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษา ในปีการศึกษา 2519

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับ จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิต ที่ไม่ได้ทำหน้าที่บรรณารักษ์และ/หรือ สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ภายหลังจากสำเร็จการศึกษา

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับ จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษาในระหว่างปี การศึกษา 2520 - 2523

2. แบบบันทึกมี 2 แบบคือ

2.1 แบบบันทึกจำนวนของสมุดกลางและห้องสมุดคณะกับห้องสมุดสถาบัน

2.2 แบบบันทึกจำนวนนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างๆ ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524

การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลจากเวรสมุดมหาวิทาลัยที่อยู่ในส่วนภูมิภาค ผู้วิจัยส่งและรับแบบสอบถามกัน ทางไปรษณีย์ ส่วนห้องสมุดที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและรวบรวมก็ด้วยตนเอง ยกเว้นห้องสมุดบางแห่งที่ไม่สะดวกในการติดตามรับคืนด้วยตนเองก็ให้ส่งคืนทางไปรษณีย์

ข้อมูลี่รวบรวมใก้มีกันี้คือ

1. จำนวนห้องสมุด จำนวนบรรณารักษ์ การสูญเสียบรรณารักษ์ และ จำนวนบรรณารักษ์ที่ห้องสมุดแต่ละแห่งต้องการ เพิ่มตามโครงการที่ตั้งขึ้นใหม่ รวบรวมจากแบบสอบถามที่หัวหน้าบรรณารักษ์ห้องสมุดแต่ละแห่ง เป็นผู้ตอบ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับบรรณารักษ์ ใ้จากแบบสอบถามที่ใ้บรรณารักษ์ทุกคนตอบ
3. จำนวนนิสิตนักศึกษาที่จะมี ในระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 รวบรวมจากกองแผนงาน ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ
4. ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากภาควิชาบรรณารักษศาสตร์แต่ละแห่ง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2514 - 2518 และจำนวนบัณฑิตกับมหาบัณฑิตที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษาในระหว่างปีการศึกษา 2519 - 2523 ใ้จากแบบสอบถามที่หัวหน้าภาควิชาบรรณารักษศาสตร์แต่ละแห่งตอบกลับคืนมา

การจักรกระทำกับข้อมูล

เมื่อใ้ข้อมูลมาแล้วก็หาสิ่งต่อไปนี้

1. จำนวนห้องสมุด จำนวนนิสิตนักศึกษา และจำนวนบรรณารักษ์ที่มีอยู่ในปีการศึกษา 2519 แยกตามมหาวิทยาลัยและวิทยาเขต
2. จำนวนบรรณารักษ์ที่มีอยู่ แยกตามเพศ อายุ วุฒิ และตำแหน่ง
3. จำนวนบรรณารักษ์ที่ขาดหรือเกินในปีการศึกษา 2519
4. จำนวนนิสิตนักศึกษาที่จะมีเป็นรายปี ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524

แยกตามมหาวิทยาลัยและวิทยาเขต ซึ่งใ้จากการคาดคะเนของ กองแผนงาน

ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ

5. อัตราการสูญเสียบรรณารักษ์เนื่องจากลาศึกษาต่อ ย้าย โอน ลาออก เกษียณอายุ และตาย โดยคำนวณจากจำนวนบรรณารักษ์ที่มีอยู่และที่สูญเสียไประหว่างปีการศึกษา 2514 - 2518 รวมเป็นเวลา 5 ปี แล้วหาค่าเฉลี่ยของการสูญเสียใน 5 ปี นำมา

เป็นเกณฑ์ในการกำหนดอัตราการสูญเสียบรรณารักษ์ในระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524

6. คาคณะเนจำนวนบรรณารักษ์ที่ควรจะมี และที่ต้องการเพิ่มขึ้นในแต่ละปี ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 โดยคำนวณว่าจำนวนบรรณารักษ์ที่ควรจะมีจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แล้วหาจำนวนบรรณารักษ์ที่สูญเสียไปแต่ละปีเข้าไปลบออกจากจำนวนบรรณารักษ์ที่คาดว่าจะมี เมื่อเอาผลลัพธ์ที่ได้ไปลบออกจากจำนวนบรรณารักษ์ที่ควรจะมีจะได้จำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการ เพ็ฯเป็นรายปี

7. อัตราเพิ่มของจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะสำเร็จการศึกษาจากภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ โดยคำนวณจากค่าเฉลี่ยของการเพิ่มในระยะ 5 ปี ที่ผ่านมา ก็อระหว่างปีการศึกษา 2514 - 2518

8. คาคณะเนจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะสำเร็จการศึกษาจากภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ระหว่างปีการศึกษา 2519 - 2523

9. อัตราการไปประกอบอาชีพอื่นของบัณฑิตและมหาบัณฑิต

10. คาคณะเนจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์เป็นรายปี ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 ซึ่งคำนวณได้จากการนำจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตไปประกอบอาชีพอื่นในแต่ละปีการศึกษาไปหักออกจากจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละปี และกำหนดให้บัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2519 จะเขาประกอบอาชีพในปีการศึกษา 2520 และผู้ที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2520 จะเขาประกอบอาชีพในปีการศึกษา 2521 เป็นเรื่อยไป จนกระทั่งถึงปีการศึกษา 2524

11. คาคณะเนจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ควรผลิตเพิ่มขึ้นพร้อมกับจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการเป็นระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524.

12. ความต้องการจำนวนบรรณาธิการตามโครงการของห้องสมุดระหว่างปีการศึกษา 2520 – 2524

13. จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์คาดว่าจะสำเร็จการศึกษา ระหว่างปีการศึกษา 2519 – 2523

14. จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะสำเร็จการศึกษาตามโครงการและเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษะระหว่างปีการศึกษา 2519 – 2524 ซึ่งกำหนดโดยนำจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ไปประกอบอาชีพอื่นหักออกจากจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละปี และกำหนดให้บัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2519 จะเข้าประกอบอาชีพในปีการศึกษา 2520 ผู้สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2520 จะเข้าประกอบอาชีพในปีการศึกษา 2521 เป็นเช่นนี้เรื่อยไปจนกระทั่งถึงปีการศึกษา 2524

15. ทดคะเนจำนวนบรรณาธิการที่ขาดหรือเกิน เมื่อความต้องการจำนวนบรรณาธิการ และจำนวนผู้ที่เข้าประกอบอาชีพบรรณารักษะเป็นไปตามโครงการ

16. เปรียบเทียบความต้องการจำนวนบรรณาธิการตามโครงการ กับจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษะซึ่งได้จากการคำนวณ

17. เปรียบเทียบจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตามโครงการและจะเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษะ กับความต้องการจำนวนบรรณาธิการที่ได้จากการคำนวณ

18. จำนวนเวลาที่ได้จากวิทยากรที่จะมี เมื่อจำนวนบรรณาธิการที่ควรจะมี เท่ากับเวลาที่ได้จากการคำนวณ

เกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. เกณฑ์ในการคำนวณจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการ ถัดตามเกณฑ์มาตรฐาน
ห้องสมุดมหาวิทยาลัย และวิทยาลัยคือ (สุทธิลักษณ์ อ่ำพินวงศ์, 2516 : 18 - 25)

1.1 บรรณารักษ์มีจำนวนเป็นอัตราส่วนตามจำนวนนิสิตนักศึกษาของ
มหาวิทยาลัยโดยเทียบอัตราส่วนดังนี้

1.1.1 นิสิตนักศึกษา 750 คนแรก มีบรรณารักษ์ 5 คน หรือ
คิดเป็นอัตราส่วนบรรณารักษ์ต่อนิสิตนักศึกษาในจำนวน 750 คนแรก เท่ากับ 1:150

1.1.2 จำนวนนิสิตนักศึกษาที่เพิ่มขึ้นทุก ๆ 500 คน ต่อ
บรรณารักษ์ 2 คน หรือคิดเป็นอัตราส่วนบรรณารักษ์ต่อนิสิตนักศึกษาที่เพิ่มขึ้นทุก ๆ 500 คน
เท่ากับ 1 : 250

1.2 นอกจากกิจจำนวนบรรณารักษ์ที่จะมีเป็นอัตราส่วนตามจำนวนนิสิต
นักศึกษาแล้ว กำหนดให้แต่ละมหาวิทยาลัยและวิทยาเขตมีบรรณารักษ์ที่ทำหน้าที่บริหาร
ห้องสมุดอีก 4 คน คือ

1.2.1 ผู้อำนวยการห้องสมุด

1.2.2 รองผู้อำนวยการห้องสมุดฝ่ายเทคนิคเฉพาะของห้องสมุด

1.2.3 รองผู้อำนวยการห้องสมุดฝ่ายบริการ

1.2.4 รองผู้อำนวยการห้องสมุดฝ่ายธุรการ

1.3 สำหรับมหาวิทยาลัยที่มีห้องสมุดคณะ และห้องสมุดสถาบัน กำหนด
ให้มีบรรณารักษ์ประจำห้องสมุดเหล่านี้อีกแห่งละ 1 คน

2. การศึกษาจำนวนบรรณารักษ์เพิ่มในแต่ละปี ใช้สูตรดังข้างล่างนี้ (OECD, 1967 : 363)

$$\text{New Librarians} = (B_1 - B_0) + \frac{PB_0}{100}$$

เมื่อ New Librarians = จำนวนบรรณารักษ์ที่เพิ่มขึ้น

B_1 = จำนวนบรรณารักษ์ที่จะต้องมั่งมีทั้งหมดในปีต่อไป

B_0 = จำนวนบรรณารักษ์ที่มีอยู่แล้ว

P = อัตราการสูญเสียบรรณารักษ์

3. การคิดอัตราการเพิ่มของบัณฑิตและมหาบัณฑิต ใช้สูตรดังนี้ (กุลตรา วีรวัฒน์-
โยธิน, 2514 : 30)

$$E_1 = P_0 (1 + r)^n$$

เมื่อ E_1 = จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาปีหลังสุดของช่วงปี
ที่นำมาคำนวณ

P_0 = จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในปีแรกของช่วงที่
นำมาคำนวณ

r = อัตราเพิ่ม

n = จำนวนปี ระหว่าง E_1 และ P_0

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ในการหาค่าร้อยละของข้อมูลใช้สูตร

$$\text{ร้อยละของรายการใด} = \frac{\text{ความถี่ของรายการนั้น}}{\text{ความถี่รวมทั้งหมด}} \times 100$$

2. ในการหาค่าเฉลี่ย ใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{EX}{N}$$

เมื่อ \bar{X} = ค่าเฉลี่ย

EX = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N = จำนวนคะแนนของข้อมูลนั้น

บทที่ 4

✓
ผลการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลการศึกษาลำดับหัวข้อดังนี้

1. จำนวนห้องสมุด นิสิตนักศึกษา และบรรณารักษ์
2. ลักษณะของบรรณารักษ์ จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิ และตำแหน่ง
3. จำนวนบรรณารักษ์ในปัจจุบัน ที่ขาดหรือเกิน เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้
4. ภาวะเนกาความต้องการบรรณารักษ์
5. ภาวะเนกาจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะสำเร็จการศึกษาและ เข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524
6. เปรียบเทียบความต้องการและการผลิตบรรณารักษ์ตามโครงการกับความต้องการและการผลิตบรรณารักษ์ตามการคาดคะเน
7. ความต้องการจำนวนเจ้าหน้าที่ห้องสมุด

1. จำนวนห้องสมุด นิสิตนักศึกษา และบรรณารักษ์

จากการสำรวจจำนวนห้องสมุด บรรณารักษ์ และนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ 12 แห่ง ในปีการศึกษา 2519 ปรากฏผลตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงจำนวนนิสิตนักศึกษา ห้องสมุด และบรรณารักษ์ในปีการศึกษา 2519
จำแนกตามมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัย	จำนวน นิสิตนักศึกษา	จำนวนห้องสมุด			จำนวน บรรณารักษ์
		ห้องสมุดกลาง	ห้องสมุดคณะ	รวม	
เกษตรศาสตร์	6,946	1	7	8	16
ขอนแก่น	2,737	1	4	5	13
จุฬาลงกรณ์	15,712	1	14	15	33
เชียงใหม่	8,263	1	8	9	28
ธรรมศาสตร์	8,413	1	6	7	34
มหิดล	5,843	1	9	10	25
ศิลปากร	756	1	3	4	7
ศิลปากร (นครปฐม)	1,076	1	—	1	7
สงขลานครินทร์	977	1	2	3	4
สงขลานครินทร์ (ปัตตานี)	973	1	—	1	ไม่มีข้อมูล
สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์	1,109	1	—	1	19
รามคำแหง	85,496	1	—	1	20
ศรีนครินทร์วิโรฒ	10,502	8	1	9	28
สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้า					
—ชนบุรี	1,318	1	—	1	3
—นนทบุรี—ลาด กระบัง	1,054	1	2	3	5
—พระนครเหนือ	2,131	1	—	1	—
รวม	153,306	23	55	78	242

จากตาราง 1 แสดงว่าในปีการศึกษา 2519 มหาวิทยาลัยที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐจำนวน 12 แห่ง มีห้องสมุด 78 แห่ง จัดเป็นห้องสมุดกลาง 23 แห่ง และห้องสมุดคณะ 55 แห่ง ทั้งนี้มีเฉพาะห้องสมุดที่ออกแบบสอบถามคืนมาเท่านั้น มีจำนวนนิสิตนักศึกษาทั้งสิ้น 153,306 คน มีบรรณารักษ์ 242 คน โดยนับเฉพาะผู้ที่ปฏิบัติงานตั้งแต่ระดับอนุปริญญาบรรณารักษศาสตร์ขึ้นไป และปฏิบัติหน้าที่อยู่จริงในปัจจุบัน ทั้งผู้ที่ปฏิบัติงานเต็มเวลาและไม่เต็มเวลา ไม่นับอาจารย์ที่สังกัดภาควิชาบรรณารักษศาสตร์หรือสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ที่ไม่ได้ปฏิบัติงานห้องสมุด บรรณารักษ์ที่กำลังลาศึกษาต่อ และบรรณารักษ์ที่ไปช่วยราชการที่อื่น

2. ลักษณะของบรรณารักษ์

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามแล้วปรากฏผลดังนี้

2.1 เพศและอายุของบรรณารักษ์

จำนวนบรรณารักษ์ที่มีอยู่เมื่อจำแนกตามเพศและอายุแล้วปรากฏผลดังนี้

ตาราง 2

ตาราง 2 แสดงจำนวนบรรณารักษ์ในปีการศึกษา 2519 จำแนกตามเพศและอายุ

อายุ (ปี)	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
20 - 25	—	—	51	25.08	51	21.07
26 - 30	6	28.57	95	42.99	101	41.74
31 - 35	8	38.10	40	18.10	48	19.83
36 - 40	2	9.52	22	9.96	24	9.92
41 - 45	3	14.29	9	4.07	12	4.96
46 - 50	2	9.52	2	0.90	4	1.65
51 - 55	—	—	2	0.90	2	0.83
56 - 60	—	—	—	—	—	—
รวม	21	100.00	221	100.00	242	100.00
ร้อยละ	8.68	—	91.32	—	100.00	

จากตาราง 2 แสดงว่าบรรณารักษ์ทั้งหมด 242 คน เป็นชาย 21 คน หญิง 221 คน หรือเป็นบรรณารักษ์ชายร้อยละ 8.68 และบรรณารักษ์หญิงร้อยละ 91.32 บรรณารักษ์ชายและบรรณารักษ์หญิงส่วนใหญ่อายุน้อย คือบรรณารักษ์ชายร้อยละ 66.67 มีอายุไม่เกิน 35 ปี และบรรณารักษ์หญิงร้อยละ 86.17 มีอายุไม่เกิน 35 ปี เมื่อคิดรวมบรรณารักษ์ทั้งหมดปรากฏว่า มีบรรณารักษ์ร้อยละ 82.64 ที่มีอายุไม่เกิน 35 ปี บรรณารักษ์ที่มีอายุมากที่สุดเป็นบรรณารักษ์หญิง ซึ่งมีอายุระหว่าง 51 - 55 ปี มีจำนวน 2 คน หรือร้อยละ 0.83 ของบรรณารักษ์ทั้งหมด

2.2 วุฒิของบรรณารักษ์

เมื่อจำแนกบรรณารักษืตามวุฒิและมหาวิทยาลัยแล้วปรากฏดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงจำนวนบรรณารักษืในปี 2519 จำแนกตามมหาวิทยาลัยและวุฒิทางบรรณารักษืศาสตร์

มหาวิทยาลัย	อนุปริญญา	ปริญญาตรี	ประกาศนียบัตร ชั้นสูงวิชาเฉพาะ	ปริญญาโท	ปริญญาเอก	รวม
เกษตรศาสตร์	—	9	2	5	—	16
ขอนแก่น	—	12	—	1	—	13
จุฬาลงกรณ์	3	12	3	15	—	33
เชียงใหม่	4	19	1	4	—	28
ธรรมศาสตร์	3	23	1	7	—	34
มหิดล	1	15	1	8	—	25
ศิลปากร	1	5	—	1	—	7
ศิลปากร (นครปฐม)	—	3	1	3	—	7
สงขลานครินทร์	—	3	—	1	—	4
สงขลานครินทร์ (ปัตตานี) สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์	2	6	3	7	1	19
รามคำแหง	—	13	—	7	—	20
ศรีนครินทร์วิโรฒ	3	8	1	16	—	28
สถาบันเทคโนโลยี- พระจอมเกล้า						
-ธนบุรี	—	2	—	1	—	3
-นนทบุรี - ลาด กระบัง	—	5	—	—	—	5
-พระนครเหนือ	—	—	—	—	—	—
รวม	17	135	13	76	1	242
ร้อยละ	7.03	55.79	5.37	31.40	0.41	100.00

จากตาราง 3 จะเห็นว่าบรรณารักษ์ส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี คือมีจำนวน 135 คน จากบรรณารักษ์ทั้งหมด 242 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 55.79 รองลงมาได้แก่วุฒิปริญญาโท มีจำนวน 76 คน หรือร้อยละ 31.40 วุฒิปริญญาและวุฒิประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะ มีร้อยละ 7.03 และ 5.37 ตามลำดับ ส่วนวุฒิปริญญาเอกมีเพียง 1 คน หรือร้อยละ 0.41 ของบรรณารักษ์ทั้งหมด

2.3 ตำแหน่งของบรรณารักษ์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่าบรรณารักษ์มีตำแหน่งต่าง ๆ กันดังตาราง 4

ตาราง 4 ตำแหน่งของผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์

ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
วิทยากร	1	0.41
บรรณารักษ์	165	68.18
อาจารย์	57	23.56
ผู้ช่วยศาสตราจารย์	16	6.61
รองศาสตราจารย์	3	1.24
รวม	242	100.00

จากตาราง 4 แสดงว่าบรรณารักษ์ส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นบรรณารักษ์ คือมีจำนวน 165 คน หรือร้อยละ 68.18 รองลงไปได้แก่ตำแหน่งอาจารย์ มี 57 คน หรือร้อยละ 23.56 ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์มี 16 คน หรือร้อยละ 6.61 และรองศาสตราจารย์มี 3 คน หรือร้อยละ 1.24 ตำแหน่งวิทยากรมีน้อยที่สุด คือมี 1 คน หรือร้อยละ 0.41 ส่วนตำแหน่งศาสตราจารย์นั้นไม่มีเลย

3. จำนวนบรรณารักษ์ในปัจจุบันที่ขาดหรือเกินเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

จากจำนวนนิสิตนักศึกษาของแต่ละมหาวิทยาลัยและวิทยาเขต จำนวนห้องสมุดกลาง 23 แห่ง และห้องสมุดคณะ 55 แห่ง เมื่อคัดตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้ว พบว่าทุกมหาวิทยาลัยควรจะต้องมีบรรณารักษ์รวมทั้งสิ้น 787 คน ดังรายละเอียดในตาราง 5 ตาราง 5 จำนวนบรรณารักษ์ที่ขาดหรือเกินในปีการศึกษา 2519 แยกตามมหาวิทยาลัยและวิทยาเขต

มหาวิทยาลัย	จำนวนบรรณารักษ์ ที่ควรมี	จำนวนบรรณารักษ์ ที่มีอยู่	จำนวนบรรณารักษ์ ที่ขาดหรือเกิน
เกษตรศาสตร์	40	16	-24
ขอนแก่น	20	13	- 7
จุฬาลงกรณ์ฯ	82	33	-49
เชียงใหม่	47	28	-19
ธรรมศาสตร์	45	34	-11
มหิดล	38	25	-13
ศิลปากร	12	7	- 5
ศิลปากร (นครปฐม)	10	7	- 3
สงขลานครินทร์	12	4	- 8
สงขลานครินทร์ (ปัตตานี)	10	ไม่มีข้อมูล	-10
สถาบันบัณฑิตพัฒน บริหารศาสตร์	10	19	+ 9
รวมค่าแห่ง	347	20	-327

ตาราง 5 (ต่อ)

มหาวิทยาลัย	จำนวนบรรณารักษ์ ที่ควรมี	จำนวนบรรณารักษ์ ที่มีอยู่	จำนวนบรรณารักษ์ ที่ขาดหรือเกิน
ศรีนครินทรวิโรฒ	77	28	-49
สถาบันเทคโนโลยี - พระจอมเกล้า			
- ธนบุรี	11	3	- 8
- นนทบุรี - ลาด กระบัง	12	5	- 7
- พระนครเหนือ	14	-	-14
รวม	787	242	- 545

+ หมายถึงจำนวนบรรณารักษ์ที่เกิน

- หมายถึงจำนวนบรรณารักษ์ที่ขาด

จากตาราง 5 จะเห็นว่า มหาวิทยาลัยทุกแห่งยกเว้นสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ขาดบรรณารักษ์เป็นจำนวนรวมทั้งสิ้น 545 คน มหาวิทยาลัยรวมค่าแห่งขาดบรรณารักษ์
มากที่สุด คือ ขาด 327 คน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ขาดบรรณารักษ์รองลงมาคือขาดเป็นจำนวน 49 คน เท่ากับ มหาวิทยาลัยที่ขาดบรรณารักษ์
น้อยที่สุดได้แก่มหาวิทยาลัยศิลปากร (นครปฐม) ขาดบรรณารักษ์เพียง 3 คนเท่านั้น
ส่วนสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เป็นมหาวิทยาลัยแห่งเดียวที่มีจำนวนบรรณารักษ์ได้
มาตรฐาน โดยมีจำนวนบรรณารักษ์สูงกว่ามาตรฐานถึง 9 คน

4. การคาดคะเนความต้องการบรรณารักษ์

กระทำโดยอาศัยข้อมูลต่อไปนี้

4.1 จำนวนนิสิตนักศึกษา ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524

จากการคาดคะเนของกองแผนงาน ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ
ปรากฏว่าจำนวนนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่จะมีในปีการศึกษา 2520 -
2524 ดังตาราง 6

ตาราง 6 จำนวนนิสิตนักศึกษา ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 จำแนกตาม
มหาวิทยาลัยและวิทยาเขต

มหาวิทยาลัย	2520	2521	2522	2523	2524
เกษตรศาสตร์	7,921	9,058	9,851	10,572	11,210
ขอนแก่น	3,259	3,956	4,371	4,700	4,839
จุฬาลงกรณ์ฯ	16,460	16,912	17,330	17,728	18,052
เชียงใหม่	8,621	8,844	9,250	9,510	9,715
ธรรมศาสตร์	8,491	8,859	9,058	9,152	9,187
มหิดล	6,239	6,616	6,956	7,195	7,469
ศิลปากร	867	967	1,033	1,136	1,205
ศิลปากร (นครปฐม)	1,312	1,472	1,690	1,921	2,116
สงขลานครินทร์	1,368	1,849	2,163	2,457	2,682
สงขลานครินทร์ (ปัตตานี)	1,356	1,520	1,605	1,700	1,780
สถาบันบัณฑิตพัฒน บริหารศาสตร์	1,241	1,377	1,508	1,625	1,727
รวมค่าแห่ง	96,531	112,324	121,914	133,444	143,742

ตาราง 6 (ต่อ)

มหาวิทยาลัย	2520	2521	2522	2523	2524
ศรีนครินทรวิโรฒ	11,591	12,781	13,840	14,695	15,303
สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้า					
- ธนบุรี	1,462	1,589	1,706	1,807	1,862
- นนทบุรี - ลาดกระบัง	1,034	1,044	1,124	1,198	1,251
- พระนครเหนือ	2,346	2,455	2,463	2,463	2,463
รวม	170,099	191,623	205,862	221,305	234,603

จากตาราง 6 จำนวนนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นจำนวนที่ต่ำกว่าทุกวิทยาเขตรวมกัน ดังนั้นในการคำนวณความต้องการบรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จึงคำนวณความต้องการของทุกวิทยาเขตรวมกัน ไม่อาจคำนวณความต้องการของแต่ละวิทยาเขตเหมือนมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ได้

4.2 จำนวนห้องสมุดของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง

จำนวนห้องสมุดที่จะนำมาคำนวณหาความต้องการบรรณารักษะนั้น กำหนดให้มีเท่ากับจำนวนห้องสมุดของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งที่มีอยู่ในปัจจุบัน ตามรายละเอียดในตาราง 1 ซึ่งมีจำนวนห้องสมุดทั้งหมด 78 แห่ง เป็นห้องสมุดกลาง 23 แห่ง และห้องสมุดคณะ 55 แห่ง

4.3 อัตราการสูญเสียบรรณารักษ์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ปรากฏว่า อัตราการสูญเสียบรรณารักษ์เนื่องจากการลาศึกษาต่อ ย้าย โอน ลาออก และตายเท่ากับร้อยละ 9.7 ต่อปี ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยของอัตราการสูญเสียบรรณารักษ์ระหว่างปีการศึกษา 2514 - 2518 เป็นจำนวน 5 ปี และจากตาราง 2 แสดงว่า ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 จะไม่มีบรรณารักษ์ที่จะครบเกษียณอายุเลย

4.4 จำนวนบรรณารักษ์ที่ควรจะมีและที่ต้องการเพิ่ม

จำนวนบรรณารักษ์ที่ควรจะมีซึ่งได้จากการคำนวณและจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่มในแต่ละปี ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 มีจำนวนดังตาราง 7 ตาราง 7 แสดงจำนวนบรรณารักษ์ที่ควรจะมี และจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่มระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524

ปีการศึกษา	จำนวนบรรณารักษ์ ที่ควรจะมี	จำนวนบรรณารักษ์ ที่คงเหลืออยู่	จำนวนบรรณารักษ์ ที่ต้องการเพิ่ม
2520	856	219	637
2521	940	773	167
2522	1,021	849	172
2523	1,056	922	134
2524	1,111	954	157

จากตาราง 7 จะเห็นว่า ในปีการศึกษา 2520 ทุกมหาวิทยาลัยควรมี
 บรรณารักษ์รวมกัน 856 คน ปีการศึกษา 2521 ควรมีบรรณารักษ์ 940 คน
 ปีการศึกษา 2522 ควรมีบรรณารักษ์ 1,021 คน ปีการศึกษา 2523 ควรมีบรรณารักษ์
 1,056 คนและ ปีการศึกษา 2524 ควรมีบรรณารักษ์ 1,111 คน เมื่อพิจารณาจำนวน
 บรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่มในแต่ละปีแล้วจะเห็นว่า ปีการศึกษา 2520 ทุกมหาวิทยาลัย
 ต้องการบรรณารักษ์เพิ่มมากที่สุด คือต้องการเป็นจำนวน 637 คน ปีการศึกษา 2523
 ต้องการจำนวนบรรณารักษ์เพิ่มน้อยที่สุด คือ 134 คน เพื่อคิดเฉลี่ยแล้ว ทุกมหาวิทยาลัย
 ต้องการบรรณารักษ์เพิ่มปีละ 253 คน

5. การคาดคะเนจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะสำเร็จการศึกษา และเข้าประกอบอาชีพ
 บรรณารักษ์ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524

กระทำโดยอาศัยข้อมูลต่อไปนี้

5.1 อัตราการเพิ่มของจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากภาควิชา
 บรรณารักษศาสตร์โดยเฉลี่ยทุกภาควิชา เท่ากับ 0.091 สำหรับบัณฑิต และ มหาบัณฑิต
 มีอัตราเพิ่ม 0.093 ต่อปี

5.2 คาดคะเนจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาเป็นรายปี
 ระหว่างปีการศึกษา 2519 - 2523 มีจำนวนดังตาราง 8

ตาราง 8 จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะสำเร็จการศึกษา ระหว่างปีการศึกษา 2519 - 2523 ที่ได้จากการคาดคะเน

ปีการศึกษา	บัณฑิต	มหาบัณฑิต	รวม
2519	49	33	82
2520	53	36	89
2521	58	39	97
2522	63	42	105
2523	68	46	114
รวม	291	196	487

จากตาราง 8 แสดงว่า จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะสำเร็จการศึกษา ในปีการศึกษา 2519 มีจำนวน 82 คน คอจากนี้ จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จ จะเพิ่มขึ้นทุกปี จนถึงปีการศึกษา 2523 ซึ่งมีผู้สำเร็จการศึกษามากที่สุดคือ 114 คน เมื่อรวมผู้สำเร็จการศึกษาทุกปีการศึกษาแล้วเท่ากับ 487 คน ในจำนวนนี้ เป็นบัณฑิต 291 คน และมหาบัณฑิต 196 คน

5.3 อัตราการไปประกอบอาชีพอื่นของบัณฑิตและมหาบัณฑิต

จากการติดตามผลบัณฑิตและมหาบัณฑิตของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ทุกแห่ง พบว่า อัตราการไปประกอบอาชีพอื่นของบัณฑิตเท่ากับร้อยละ 22.81 และของมหาบัณฑิตเท่ากับร้อยละ 20.2

5.4 คาดคะเนจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษะ ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 ดังตาราง 9

ตาราง 9 แสดงการคาดคะเนจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะประกอบอาชีพบรรณารักษ์
 ในระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524

ปีการศึกษา	จำนวนผู้ที่จะประกอบอาชีพบรรณารักษ์		รวม
	บัณฑิต	มหาบัณฑิต	
2520	38	27	65
2521	41	29	70
2522	45	32	77
2523	49	34	83
2524	53	37	90
รวม	226	159	385

จากตาราง 9 แสดงให้เห็นว่าจำนวนบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาและประกอบอาชีพบรรณารักษ์ในแต่ละปี มีจำนวนมากกว่ามหาบัณฑิต เมื่อรวมทุกปีการศึกษาแล้ว จะพบว่าผู้ที่จะประกอบอาชีพบรรณารักษ์มีจำนวนทั้งสิ้น 385 คน ในจำนวนนี้เป็นบัณฑิต 226 คน และมหาบัณฑิต 159 คน

5.5 คาดคะเนจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ควรผลิตให้พอกับจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่ม ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524

การคาดคะเนจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ควรผลิตให้พอกับจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่มระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 ปรากฏผลดังตาราง 10

ตาราง 10 แสดงจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ควรผลิตเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการ

ปีการศึกษา	จำนวนบรรณารักษ์ ที่ความต้องการเพิ่ม	จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิต ที่จะประกอบอาชีพบรรณารักษ์	จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิต ที่ควรผลิตเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนอง
2520	637	65	572
2521	167	70	97
2522	172	77	95
2523	134	83	51
2524	157	90	67
รวม	1,267	385	882

จากตาราง 10 จะเห็นว่าในระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ โดยพบว่าในปีการศึกษา 2520 เป็นปีที่ห้องสมุดต่าง ๆ ต้องการบรรณารักษ์เพิ่มมากที่สุดคือ 637 คน แต่จำนวนผู้ที่เข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์มีเพียง 65 คน ดังนั้นจึงยังขาดบรรณารักษ์อยู่ 572 คน จำนวนบรรณารักษ์ที่ขาดอยู่นี้เป็นจำนวนที่ควรผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตเพิ่มขึ้นให้เพียงพอต่อความต้องการในปีการศึกษา 2520 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2521 - 2523 จำนวนบรรณารักษ์ที่ขาดจะลดลงทุกปี จนขาดน้อยที่สุดในปีการศึกษา 2523 โดยขาดบรรณารักษ์เป็นจำนวน 51 คน ส่วนในปีการศึกษา 2524 จำนวนบรรณารักษ์ที่ขาดจะเพิ่มขึ้นเป็น 67 คน เมื่อคิดเฉลี่ยแล้วจะขาดบรรณารักษ์ปีละประมาณ 176 คน หรือจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ต่าง ๆ ควรผลิตเพิ่มเพื่อให้ออกมาตอบสนองความต้องการในระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 ปีละประมาณ 176 คน

6. การเปรียบเทียบความต้องการและการผลิตบรรณารักษ์ตามโครงการกับความต้องการและการผลิตบรรณารักษ์ตามการคาดคะเน

6.1 ความต้องการบรรณารักษ์ตามโครงการของห้องสมุด

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามหัวหน้าบรรณารักษ์แล้วพบว่า ห้องสมุดทุกแห่งมีความต้องการบรรณารักษ์ดังตาราง 11

ตาราง 11 จำนวนบรรณารักษ์ที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องการตามโครงการ ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524

ปีการศึกษา	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก	ไม่ระบุปริญญา	รวม
2520	59	37	1	—	97
2521	51	23	1	—	75
2522	53	25	2	—	80
2523	49	23	1	—	73
2524	48	23	2	—	73
ไม่ระบุปี	—	—	—	135	135
รวม	260	131	7	135	533

จากตาราง 11 จะเห็นว่าห้องสมุดทุกแห่งต้องการบรรณารักษ์ระดับปริญญาตรีมากที่สุดคือ 260 คน และต้องการบรรณารักษ์ระดับปริญญาโท 131 คน ส่วนบรรณารักษ์ระดับปริญญาเอกต้องการน้อยที่สุดคือ 7 คน นอกจากนี้ยังมีห้องสมุดกลาง 1 แห่งที่ต้องการบรรณารักษ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2520 - 2524 โดยไม่ระบุปริญญา รวมกันถึง 135 คน

6.2 จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์คาดว่าจะสำเร็จ การศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2519 - 2523 ซึ่งเป็นจำนวนที่ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ทุกแห่งคาดว่าจะผลิตได้ ยกเว้นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมหาวิทยาลัยรามคำแหง

จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษาตามโครงการของภาควิชา บรรณารักษศาสตร์ ระหว่างปีการศึกษา 2519 - 2523 ปรากฏดังตาราง 12

ตาราง 12 แสดงจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์คาดว่าจะ สำเร็จการศึกษาในระหว่างปีการศึกษา 2519 - 2523

ปีการศึกษา	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	รวม
2519	49	33	82
2520	49	40	89
2521	72	40	112
2522	68	40	108
2523	74	40	114
รวม	312	193	505

จากตาราง 12 แสดงว่าในระหว่างปีการศึกษา 2519 - 2523 ภาควิชา บรรณารักษศาสตร์ทุกแห่ง ยกเว้นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยรามคำแหง สามารถผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตได้รวมกันเท่ากับ 505 คน โดยผลิตบัณฑิตได้มากกว่า มหาบัณฑิต คือผลิตบัณฑิตได้ 312 คน และผลิตมหาบัณฑิตได้ 193 คน ปีที่ผลิตได้มากที่สุด คือปีการศึกษา 2523 ผลิตทั้งบัณฑิตและมหาบัณฑิตได้รวมกัน 114 คน

6.3 จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ในระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 เมื่อหักจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ประกอบอาชีพอื่นออกแล้ว จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 มีจำนวนดังตาราง 13

ตาราง 13 แสดงจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตามโครงการและเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ในระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524

ปีการศึกษา	ปริญญาตรี		ปริญญาโท		รวม	
	สำเร็จ	ประกอบอาชีพ	สำเร็จ	ประกอบอาชีพ	สำเร็จ	ประกอบอาชีพ
2519	49	—	33	—	82	—
2520	49	38	40	27	89	65
2521	72	38	40	32	112	70
2522	68	56	40	32	108	88
2523	74	53	40	32	114	85
2524	—	58	—	32	—	90
รวม	312	242	193	155	505	398

จากตาราง 13 จะเห็นว่าบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2519 จะเข้าประกอบอาชีพในปีการศึกษา 2520 เป็นเช่นนี้ทุกปีจนถึงปีการศึกษา 2523 จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่เข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์รวมทุกปีการศึกษา เท่ากับ 398 คน ปีที่มีบัณฑิตและมหาบัณฑิตเข้าประกอบอาชีพมากที่สุดคือปีการศึกษา 2524 มีจำนวน 90 คน

6.4 จำนวนบรรณารักษ์ที่ขาดหรือเกินเมื่อความต้องการบรรณารักษ์และการผลิต
บัณฑิตและมหาบัณฑิต เป็นไปตามโครงการ

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการ กับการเพิ่มกับจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิต
ที่จะเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ซึ่งมีจำนวนเป็นไปตามโครงการแล้วปรากฏผลดังตาราง 14

ตาราง 14 จำนวนบรรณารักษ์ที่ขาดหรือเกินเมื่อความต้องการบรรณารักษ์และการผลิต
บัณฑิตและมหาบัณฑิต เป็นไปตามโครงการ

ปีการศึกษา	จำนวนบรรณารักษ์ ที่ต้องการ เพิ่ม	จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิต ที่เข้าประกอบอาชีพ	จำนวนบรรณารักษ์	
			ขาด	เกิน
2520	97	65	32	—
2521	75	70	5	—
2522	80	88	—	8
2523	73	85	—	12
2524	73	90	—	17
ไม่ระบุปี	135	—	135	—
รวม	533	398	172	37

จากตาราง 14 จะเห็นว่าจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่มมีจำนวนมากที่สุดใน
ปีการศึกษา 2520 คือต้องการเพิ่ม 97 คน หลังจากนั้น จำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่ม
จะค่อย ๆ ลดลง จนต้องการน้อยที่สุดในปีการศึกษา 2524 คือต้องการเพียง 73 คน
เมื่อเปรียบเทียบจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่เข้าประกอบอาชีพกับจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการ
เพิ่มแล้ว พบว่า ในปีการศึกษา 2520 และปีการศึกษา 2521 จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่เข้า
ประกอบอาชีพยังมีจำนวนไม่พอกับความต้องการ แต่ระหว่างปีการศึกษา 2522 – 2524 จำนวน
บัณฑิตและมหาบัณฑิตที่เข้าประกอบอาชีพมีจำนวนมากกว่าความต้องการ เมื่อพิจารณาจำนวน

บรรณารักษ์ที่ขาดหรือเกินแล้วพบว่า จำนวนบรรณารักษ์ที่ขาดทั้งหมดเท่ากับ 172 คน และจำนวนบรรณารักษ์ที่เกินความต้องการเท่ากับ 37 คน สรุปแล้วตลอดเวลา 5 ปีการศึกษา จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ผลิตออกมาและประกอบอาชีพบรรณารักษ์มีจำนวนไม่พอกับความต้องการกล่าวคือ จะขาดบรรณารักษ์ทั้งสิ้น 135 คน

6.5 เปรียบเทียบความต้องการจำนวนบรรณารักษ์ตามโครงการกับจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาแล้วเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ซึ่งได้จากการคาดคะเน ซึ่งปรากฏผลดังตาราง 15

ตาราง 15 เปรียบเทียบความต้องการจำนวนบรรณารักษ์ตามโครงการกับจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ซึ่งได้จากการคำนวณ

ปีการศึกษา	จำนวนบรรณารักษ์ ที่ ต้องการเพิ่ม	จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิต ที่จะเข้าประกอบอาชีพ	จำนวนบรรณารักษ์	
			ขาด	เกิน
2520	97	65	32	—
2521	75	70	5	—
2522	80	77	3	—
2523	73	83	—	10
2524	73	93	—	17
ไม่ระบุปี	135	—	135	—
รวม	533	385	175	27

จากตาราง 15 จะเห็นว่าจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะเข้าประกอบอาชีพ มีจำนวนน้อยกว่าจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการในระยะ 3 ปีแรก คือปีการศึกษา 2520 - 2523 ต่อจากนั้นจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ผลิตได้จะมีจำนวนมากกว่าความต้องการทุกปี อย่างไรก็ตาม เมื่อรวมจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการโดยไประบุปีการศึกษาอีก 135 คน เข้ากับจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการในแต่ละปีการศึกษาแล้ว จะพบว่า จำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการตลอด 5 ปีการศึกษาเท่ากับ 553 คน ซึ่งมีจำนวนมากกว่าจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ถึง 148 คน ซึ่งแสดงว่าจะต้องผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตเพื่อเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์เพิ่มขึ้นอีก 148 คน หรือจะต้องผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตเพิ่มปีละประมาณ 30 คน จึงจะพอกับความต้องการ

6.6 เปรียบเทียบความต้องการจำนวนบรรณารักษ์เพิ่มตามการคำนวณกับจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาแล้วเข้าประกอบอาชีพตามโครงการ ซึ่งปรากฏดังตาราง 16

ตาราง 16 เปรียบเทียบความต้องการจำนวนบรรณารักษ์เพิ่มตามการคำนวณกับจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่เข้าประกอบอาชีพระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524

ปีการศึกษา	จำนวนบรรณารักษ์ ที่ต้องการเพิ่ม	จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิต ที่จะเข้าประกอบอาชีพ	จำนวนบรรณารักษ์	
			ขาด	เกิน
2520	637	65	572	-
2521	167	70	97	-
2522	172	88	84	-
2523	134	85	49	-
2524	157	90	67	-
รวม	1,267	398	869	-

จากตาราง 16 จะเห็นว่าจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่มตามการคำนวณมีจำนวนมากกว่าจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่เข้าประกอบอาชีพซึ่งได้จากโครงการ ทุกปี เมื่อรวมจำนวนบรรณารักษ์ที่ยังขาดอยู่ทุกปีแล้วเท่ากับ 369 คน ปีที่ขาดมากที่สุดคือปีการศึกษา 2520 คือขาดถึง 572 คน ปีที่ขาดน้อยที่สุดคือ ปีการศึกษา 2523 ขาดบรรณารักษ์ 49 คน

7. ความต้องการจำนวนเจ้าหน้าที่ห้องสมุด

7.1 สภาพปัจจุบัน

จำนวนเจ้าหน้าที่และบรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งในปีการศึกษา 2519 รวมกันแล้วปรากฏดังตาราง 17

ตาราง 17 แสดงจำนวนเจ้าหน้าที่ห้องสมุดที่มีอยู่ จำนวนบรรณารักษ์และจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ควรมี

ปีการศึกษา	จำนวนบรรณารักษ์ที่มีอยู่	จำนวนเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่	จำนวนเจ้าหน้าที่ที่ควรมี
2519	242	502	726

จากตาราง 17 เมื่อเปรียบเทียบจำนวนบรรณารักษ์กับจำนวนเจ้าหน้าที่ห้องสมุด โดยใช้อัตราส่วนบรรณารักษ์ต่อเจ้าหน้าที่ห้องสมุดเท่ากับ 1 : 3 (จุดพลองกรณีมหาวิทยาลัย, 2516 : 18) ปรากฏว่าในปีการศึกษา 2519 มีบรรณารักษ์ 242 คน ซึ่งควรมีเจ้าหน้าที่ถึง 726 คน แต่มีเจ้าหน้าที่อยู่เพียง 502 คน แสดงว่ามีเจ้าหน้าที่น้อยกว่าเกณฑ์มาตรฐานถึง 224 คน

7.2 จำนวนเจ้าหน้าที่ทองสมุทที่ควรจะมีเมื่อมีบรรณารักษ์เท่ากับจำนวนบรรณารักษ์ที่ควรจะมี

จากการคาดคะเนจำนวนบรรณารักษ์ที่ควรจะมีระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 แล้ว พบว่า ควรมีเจ้าหน้าที่กองตาราง 18

ตาราง 18 แสดงจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ควรจะมี เมื่อเทียบกับจำนวนบรรณารักษ์ที่ควรจะมีระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524

ปีการศึกษา	จำนวนบรรณารักษ์ที่ควรจะมี	จำนวนเจ้าหน้าที่ที่ควรจะมี
2520	856	2,568
2521	940	2,820
2522	1,021	3,063
2523	1,056	3,168
2524	1,111	3,333

จากตาราง 18 จะเห็นว่าจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ควรจะมี มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ปีที่ควรจะมีเจ้าหน้าที่มากที่สุดคือปีการศึกษา 2524 ควรมีเจ้าหน้าที่เท่ากับ 3,333 คน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

✓ ความมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อจะคาดคะเนว่าจำนวนบรรณารักษ์ที่มหาวิทยาลัยต่างๆ ต้องการในระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524
2. เพื่อจะคาดคะเนจำนวนบรรณารักษ์ที่ปรึกษาที่ผลิตได้ในประเทศ ระหว่างปีการศึกษา 2519 - 2523
พ.ศ. ๒๕๑๙ - ๒๕๒๓

✓ กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษารั้งนี้กระทำกับห้องสมุดของมหาวิทยาลัยที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ 12 แห่ง ซึ่งมีห้องสมุดทั้งหมด 78 แห่งมีบรรณารักษ์ 242 คน จำนวนบรรณารักษ์ในปีการศึกษา 2514 - 2518 จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิต ที่สำเร็จการศึกษาจากภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ 6 แห่ง ระหว่างปีการศึกษา 2514 - 2518

✓ วิธีดำเนินการ

① การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับห้องสมุดและบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยผู้ศึกษาได้ไปแจกแบบสอบถามให้หัวหน้าบรรณารักษ์ และบรรณารักษ์ทุกคนตอบแล้วรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง เฉพาะห้องสมุดที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ส่วนห้องสมุดที่อยู่ในส่วนภูมิภาคผู้ศึกษาส่งแบบสอบถามและรับคืนโดยทางไปรษณีย์ รายละเอียดเกี่ยวกับบัณฑิตและมหาบัณฑิตทางบรรณารักษศาสตร์นั้นรวบรวมจากภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ของแต่ละมหาวิทยาลัย ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนิสิตนักศึกษาจากการคาดคะเนตามแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 4 ได้จากกองแผนงาน ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วก็นำมาวิเคราะห์หาสิ่งต่อไปนี้

1. จำนวนนิสิตนักศึกษาเป็นรายปี ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524
2. จำนวนห้องสมุดของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง
3. จำนวนบรรณารักษ์ที่มีอยู่ในปีการศึกษา 2519
4. อัตราการสูญเสียบรรณารักษ์
5. คาคณะเนจำนวนบรรณารักษ์ที่ควรจะมีและที่ต้องการเพิ่มเป็นรายปีตั้งแต่ปีการศึกษา 2520 - 2524
6. อัตรารเพิ่มของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2514 - 2518
7. อัตราการไปประกอบอาชีพของบัณฑิตและมหาบัณฑิตภายหลังจากการสำเร็จการศึกษา
8. คาคณะเนจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาและเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ในปีการศึกษา 2520 - 2524
9. คาคณะเนจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ควรผลิตเพิ่มให้พอกับจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่ม ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524
10. ความต้องการบรรณารักษ์ตามโครงการของห้องสมุดระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524
11. จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ภาควิชา ๖ บรรณารักษศาสตร์คาดว่าจะสำเร็จการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2519 - 2523
12. จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ควรผลิตเพิ่มหรือลดการผลิตเมื่อความต้องการและการผลิตบรรณารักษ์เข้าประกอบอาชีพเป็นไปตามโครงการระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524
13. จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ควรผลิตเพิ่มหรือลดการผลิตเมื่อความต้องการบรรณารักษ์เป็นไปตามโครงการและจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะเข้าประกอบอาชีพเป็นไปตามการคาคณะเน.

14. จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ควรผลิตเพิ่มหรือลดการผลิตเมื่อความต้องการบรรณารักษ์เป็นไปตามการคาดคะเนและจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะเข้าประกอบอาชีพเป็นไปตามโครงการ

15. จำนวนเจ้าหน้าที่ห้องสมุดที่ต้องการเมื่อความต้องการบรรณารักษ์เท่ากับจำนวนที่ต้องการตามโครงการ

ค่าทางสถิติใช้คือค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. สภาพปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐทั้ง 12 แห่งมีห้องสมุดรวมกันทั้งสิ้น 78 แห่ง เป็นห้องสมุดกลาง 23 แห่ง และห้องสมุดคณะ 55 แห่งมีนิสิตนักศึกษาทั้งสิ้น 153,306 คน มีบรรณารักษ์ 242 คน นอกจากนี้ยังพบว่าห้องสมุดถึง 17 แห่งที่ไม่มีบรรณารักษ์ประจำ

บรรณารักษ์จำนวน 242 คน มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ดังนี้คือ

วุฒิปริญญาตรีทางบรรณารักษศาสตร์	135 คน	หรือร้อยละ 55.79
วุฒิปริญญาโททางบรรณารักษศาสตร์	76 คน	หรือร้อยละ 31.40
วุฒิปริญญาบรรณารักษศาสตร์	17 คน	หรือร้อยละ 7.03
วุฒิประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะบรรณารักษศาสตร์	13 คน	หรือร้อยละ 5.37
วุฒิปริญญาเอก	1 คน	หรือร้อยละ 0.41

บรรณารักษ์ส่วนใหญ่เป็นบรรณารักษ์หญิง มีจำนวน 221 คน หรือร้อยละ 91.32 ส่วนบรรณารักษ์ชายมีเพียง 21 คน หรือร้อยละ 8.65 เท่านั้น และบรรณารักษ์ร้อยละ 82.64 มีอายุไม่เกิน 35 ปี

เมื่อกำหนดจำนวนบรรณารักษ์ที่ขาดหรือเกิน พบว่า จำนวนบรรณารักษ์ในส่วนที่ขาด จากทุกมหาวิทยาลัยรวมกันเท่ากับ 545 คน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์เป็นมหาวิทยาลัยแห่งเดียวที่มีจำนวนบรรณารักษ์มากกว่าความต้องการตามเกณฑ์มาตรฐาน

2. จำนวนบรรณารักษ์ที่ควรจะมี และที่ต้องการเพิ่มระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 เมื่อคำนวณตามเกณฑ์แล้วพบว่า จำนวนบรรณารักษ์ที่ควรจะมีในแต่ละปีมีดังนี้

ปีการศึกษา 2520	ควรมีบรรณารักษ์	856	คน
ปีการศึกษา 2521	ควรมีบรรณารักษ์	940	คน
ปีการศึกษา 2522	ควรมีบรรณารักษ์	1,021	คน
ปีการศึกษา 2523	ควรมีบรรณารักษ์	1,056	คน
ปีการศึกษา 2524	ควรมีบรรณารักษ์	1,111	คน

และพบว่าจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่มเพื่อให้เพียงพอกับจำนวนบรรณารักษ์ที่ควรมีในแต่ละปีระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 ดังต่อไปนี้

ปีการศึกษา 2520	ต้องการบรรณารักษ์เพิ่ม	637	คน
ปีการศึกษา 2521	ต้องการบรรณารักษ์เพิ่ม	167	คน
ปีการศึกษา 2522	ต้องการบรรณารักษ์เพิ่ม	172	คน
ปีการศึกษา 2523	ต้องการบรรณารักษ์เพิ่ม	134	คน
ปีการศึกษา 2524	ต้องการบรรณารักษ์เพิ่ม	157	คน

เมื่อคิดเฉลี่ยแล้ว มหาวิทยาลัยทุกแห่งต้องการบรรณารักษ์เพิ่มระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 ปีละประมาณ 253 คน

3. จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ผลิตได้ไปประเทศระหว่างปีการศึกษา 2519 - 2523 และจำนวนบัณฑิตกับมหาบัณฑิตที่เข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ในระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524

บัณฑิตและมหาบัณฑิตมีอัตราเพิ่มของผู้สำเร็จการศึกษาเท่ากับ 0.091 และ 0.093 ต่อปี ตามลำดับ อัตราการไปประกอบอาชีพอื่นของบัณฑิตและมหาบัณฑิตเท่ากับ ร้อยละ 22.81 และ 20.2 ตามลำดับ เมื่อคำนวณหาจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาเป็นรายปี ระหว่างปีการศึกษา 2519 - 2523 แล้วหาจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ในระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 โดยถือว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษาใดก็จะเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ในปีการศึกษาถัดไปแล้ว ปรากฏผลดังนี้

ปีการศึกษา 2519 บัณฑิตและมหาบัณฑิตสำเร็จการศึกษา	82 คน
เข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์	65 ^{T4} คน
ปีการศึกษา 2520 บัณฑิตและมหาบัณฑิตสำเร็จการศึกษา	89 ^{T8} คน
เข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์	70 ^{T4} คน
ปีการศึกษา 2521 บัณฑิตและมหาบัณฑิตสำเร็จการศึกษา	97 ^{T9} คน
เข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์	77 ^{T9} คน
ปีการศึกษา 2522 บัณฑิตและมหาบัณฑิตสำเร็จการศึกษา	105 ^{T9} คน
เข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์	83 ^{T9} คน
ปีการศึกษา 2523 บัณฑิตและมหาบัณฑิตสำเร็จการศึกษา	114 ^{T9} คน
เข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์	90 ^{T9} คน

4. จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ควรผลิตเพิ่มเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการในปีการศึกษา 2520 คือ ควรผลิตเพิ่ม 572 คน ปีการศึกษา 2521 ควรผลิตเพิ่ม 97 คน ปีการศึกษา 2522 ควรผลิตเพิ่ม 95 คน ปีการศึกษา 2523 ควรผลิตเพิ่ม 51 คน และปีการศึกษา 2524 ควรผลิตเพิ่ม 67 คน

4.15

5) จำนวนบรรณารักษ์ที่มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ต้องการตามโครงการ และจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะสำเร็จการศึกษาตามโครงการและเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ในระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 มีจำนวนดังต่อไปนี้

ปีการศึกษา 2520 ต้องการบรรณารักษ์ 97 คน มีบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ 65 คน จึงยังขาดบรรณารักษ์อีก 32 คน

ปีการศึกษา 2521 ต้องการบรรณารักษ์ 75 คน มีบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะเข้าประกอบอาชีพ 70 คน จึงยังขาดบรรณารักษ์อีก 5 คน

ปีการศึกษา 2522 ต้องการบรรณารักษ์ 80 คน มีบัณฑิตและมหาบัณฑิตเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ 88 คน จึงมีบรรณารักษ์เกินความต้องการ 8 คน

ปีการศึกษา 2523 ต้องการบรรณารักษ์ 73 คน มีบัณฑิตและมหาบัณฑิตเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ 85 คน จึงมีบรรณารักษ์เกินความต้องการ 12 คน

ปีการศึกษา 2524 ต้องการบรรณารักษ์ 73 คน มีบัณฑิตและมหาบัณฑิตเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ 90 คน จึงมีบรรณารักษ์เกินความต้องการ 17 คน

นอกจากนี้มีบรรณารักษ์ที่ต้องการโดยไม่ระบุปีการศึกษาอีก 135 คน ดังนั้นเมื่อรวมจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการตามโครงการทั้งสิ้นในระหว่างปี 2520 - 2524 จึงเท่ากับ 533 คน และจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะสำเร็จการศึกษาตามโครงการและเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์เท่ากับ 398 คน ดังนั้นเมื่อสิ้นปีการศึกษา 2524 ห่องสมุดทุกแห่งจะยังขาดบรรณารักษ์อยู่อีก 135 คน หรือเฉลี่ยแล้วจะขาดบรรณารักษ์ปีละประมาณ 27 คน จำนวนบรรณารักษ์ที่ยังขาดอยู่ 135 คนนี้ จึงเป็นจำนวนที่ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ควรจะพิจารณาหาทางผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตเพิ่มให้เพียงพอับความต้องการต่อไป

6. เมื่อเปรียบเทียบจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการตามโครงการกับจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตามการคาดคะเนและเข้าประกอบอาชีพในระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 แล้ว พบว่า จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาและเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์มีจำนวนน้อยกว่าจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการรวมกันตลอด 5 ปีการศึกษา ถึง 148 คน

✓ 7. เปรียบเทียบจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการตามการคาดคะเนกับจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตามโครงการแล้ว เข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 แล้วพบว่า จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่เข้าประกอบอาชีพยังไม่พอกับความต้องการ โดยยังขาดอยู่เป็นจำนวน 869 คน ^{1.16}

8. จำนวนเจ้าหน้าที่ที่ควรมีเมื่อมีบรรณารักษ์ตามจำนวนที่ได้จากการคาดคะเนโดยคําคําศาสตร์ระหว่างจำนวนบรรณารักษ์ต่อจำนวนเจ้าหน้าที่ห้องสมุดในอัตราส่วน 1:3 แล้ว พบว่า ควรจะมีเจ้าหน้าที่ห้องสมุดในปีการศึกษาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ปีการศึกษา 2520	ควรมีเจ้าหน้าที่	2,568 คน	
ปีการศึกษา 2521	ควรมีเจ้าหน้าที่	2,820 คน	
ปีการศึกษา 2522	ควรมีเจ้าหน้าที่	3,063 คน	1.17
ปีการศึกษา 2523	ควรมีเจ้าหน้าที่	3,168 คน	
ปีการศึกษา 2524	ควรมีเจ้าหน้าที่	3,333 คน	

ตาราง 19 สรุปการเปรียบเทียบระหว่างจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่ม จำนวน
 บัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาและเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์
 ซึ่งได้จากการคำนวณ กับ จำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่ม จำนวน
 บัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาและเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์
 ซึ่งได้จากโครงการ

T14

T16

T17 (รวม)

T18 (รวม)

T8 (รวม)

T9 (รวม)

ปีการศึกษา	จำนวน บรรณารักษ์ ที่ต้องการ- เพิ่ม ตามโครงการ	จำนวน บรรณารักษ์ ที่ต้องการ- เพิ่ม ตามค่าจ้าง	จำนวน ผู้สำเร็จ การศึกษา ตามโครงการ	จำนวน ผู้เข้าประกอบ อาชีพ ตามโครงการ	จำนวน ผู้สำเร็จ การศึกษา ตามการ คำนวณ	จำนวน ผู้เข้าประกอบ อาชีพ ตามการ คำนวณ
2519	-	-	82	-	82	-
2520	97	637	89	65	89	65
2521	75	167	112	70	97	70
2522	80	172	108	88	105	77
2523	73	134	114	85	114	83
2524	73	157	-	90	-	90
ไม่ระบุปี	135	-	-	-	-	-
รวม	533	1,267	505	398	487	385

จากตาราง 19 จะเห็นว่าจำนวนบรรณารักษ์ที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องการเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการคำนวณมีจำนวนมากกว่าจำนวนบรรณารักษ์ที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องการเพิ่มตามโครงการ ทุกปี โดยเฉพาะปีการศึกษา 2520 บรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่มตามการคำนวณมีจำนวนมากที่สุดคือ 637 คน ส่วนจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการตามโครงการมีเพียง 97 คน เท่านั้น

สำหรับบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตามโครงการมีจำนวนทั้งสิ้น 505 คน และบัณฑิตกัมมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตามการคำนวณ มีจำนวน 487 คน เมื่อนำจำนวนบัณฑิตที่ไปประกอบอาชีพอื่นซึ่ง เท่ากับร้อยละ 22.81 ของผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละปี และของมหาบัณฑิตเท่ากับร้อยละ 20.2 ไปหักออกจากจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาเป็นรายปีแล้ว ปรากฏว่า จำนวนผู้ที่ จะเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ซึ่งสำเร็จการศึกษาตามโครงการเท่ากับ 398 คน และผู้ที่ จะเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ซึ่งสำเร็จการศึกษาตามการคำนวณ เท่ากับ 385 คน จะเห็นว่าผู้ที่ จะเข้าประกอบอาชีพซึ่งสำเร็จการศึกษาตามโครงการมีจำนวนมากกว่าผู้ที่ จะเข้าประกอบอาชีพซึ่งสำเร็จการศึกษาตามการคำนวณเพียง 13 คน หรือต่างกันเฉลี่ยปีละประมาณ 2.6 คน เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนบรรณารักษ์ที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องการเพิ่มตามโครงการ กับจำนวนผู้ที่ จะประกอบอาชีพบรรณารักษ์ซึ่งสำเร็จการศึกษาตามโครงการแล้วพบว่า จำนวนผู้ที่ จะประกอบอาชีพบรรณารักษ์ซึ่งสำเร็จการศึกษาตามโครงการมีจำนวนน้อยกว่าจำนวนบรรณารักษ์ที่โครงการตามโครงการตลอด 5 ปีการศึกษาถึง 148 คน เป็นที่น่าสังเกตว่าแม้จะเปรียบเทียบความต้องการบรรณารักษ์ที่หัวหน้าบรรณารักษ์ต่าง ๆ ต้องการอย่างแท้จริงตามโครงการของห้องสมุด กับจำนวนผู้ที่ จะเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ซึ่ง ได้จากจำนวนผู้ที่ จะสำเร็จการศึกษาตามความคาดหมายของหัวหน้าภาควิชาบรรณารักษศาสตร์แล้วก็ตาม ก็ยังปรากฏว่าจำนวนผู้ที่ จะเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ยังคงไม่พอกับความต้องการที่แท้จริงอยู่นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม จำนวนผู้ที่ จะเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์จริง ๆ นั้น จะมีอยู่จำนวนหนึ่งที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ ซึ่งยังไม่มีผู้ศึกษาว่ามีจำนวนมากน้อยเพียงใด และจะมีแนวโน้มสูงขึ้นหรือลดลงประการใด

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาระบาดารักษ์ที่มีอยู่ในปีการศึกษา 2519 พบว่า บรรณารักษ์ที่มีอยู่กว่า 242 คนนั้น ยังไม่พอกับความต้องการ โดยยังขาดอยู่ 545 คน ซึ่งเป็นจำนวนสูงมากเมื่อเทียบกับจำนวนที่มีอยู่ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าในปัจจุบันมีบรรณารักษ์อยู่เพียง 1 ใน 3 ของจำนวนบรรณารักษ์ที่ควรมีเท่านั้น

มหาวิทยาลัยรามคำแหงเพียงแห่งเดียวขาดบรรณารักษ์มากที่สุดคือ 327 คน ส่วนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ขาดบรรณารักษ์เป็นจำนวน 49 คนเท่ากัน มหาวิทยาลัยศิลปากร (นครปฐม) ขาดบรรณารักษ์น้อยที่สุดคือ ขาดเพียง 3 คน มหาวิทยาลัยที่มีจำนวนนิสิตนักศึกษามากที่สุดก็ยิ่งขาดบรรณารักษ์มาก และมหาวิทยาลัยที่มีจำนวนนิสิตนักศึกษาน้อยก็จะขาดบรรณารักษ์น้อย ทั้งนี้เพราะจำนวนนิสิตนักศึกษาซึ่งเป็นเกณฑ์ในการคำนวณจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการมีการเปลี่ยนแปลงจำนวนทุกปี และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะมีผลต่อจำนวนบรรณารักษ์ที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องการเสมอ

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์เป็นมหาวิทยาลัยแห่งเดียวที่มีจำนวนบรรณารักษ์สูงกว่ามาตรฐานถึง 9 คน แต่กระนั้นก็ตาม เนื่องจากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์เป็นสถาบันที่ให้การศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี ดังนั้นห้องสมุดจึงควรมีมาตรฐานสูงกว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรี นอกจากนี้ หอสมุดของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ยังมีบริการทางวิชาการอีกหลายอย่าง เช่น บริการบรรณานุกรมวารสาร บรรณานุกรมหนังสือพิมพ์ และบริการบดบังแชมป์ความ จัดพิมพ์วารสาร "บรรณสารสพบ." ออกเผยแพร่ เหล่านี้ล้วนเป็นงานที่ต้องอาศัยบุคลากรที่มากพอและต้องมีความรู้ความสามารถสูงทั้งสิ้น (สมพิก คุศรีพิทักษ์, 2519 : 167 - 178) ด้วยเหตุนี้เองจึงกล่าวได้ว่าจำนวนบรรณารักษ์ที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์มีอยู่ในปัจจุบันจึงไม่น่าจะถือว่ามีความสูงกว่าความต้องการที่แท้จริง

2. จากการศึกษาพบว่าบรรณารักษ์จำนวนหนึ่งคงทำหน้าที่สำคัญ 2 ประการคือ ทำงานห้องสมุดและต้องสอนอีกด้วย ค่ายเหตุนี้เองงานที่บรรณารักษ์เหล่านี้รับผิดชอบอยู่ ก็ไม่อาจจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเต็มที่ทั้ง 2 ด้าน แม้ว่ามหาวิทยาลัยบางแห่ง จะพยายามแก้ปัญหาโดยการแบ่งความรับผิดชอบให้เป็นฝ่ายสแกนและฝ่ายที่ทำงานห้องสมุด แยกก็ตาม แต่ก็ยังมีบรรณารักษ์หรืออาจารย์ในภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และภาควิชาอื่น ๆ ที่ยังคงทำงานทั้งสอนและทำงานห้องสมุดด้วยถึง 76 คน หรือร้อยละ 31.41 ของจำนวน บรรณารักษ์ทั้งหมด ปัญหาดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ทั้งฝ่ายห้องสมุดและภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ควรหาทางร่วมมือกันแก้ปัญหา โดยควนก่อนที่ปัญหาจะขยายออกไปจนยากแก่การแก้ไข

3. วุฒิของบรรณารักษ์ บรรณารักษ์ส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรีและปริญญาโท คิดเป็น ร้อยละ 55.79 และ 31.40 ตามลำดับ นอกจากนี้ก็มีวุฒินุปริญญาบรรณารักษศาสตร์ ร้อยละ 7.03 วุฒิประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะ บรรณารักษศาสตร์ร้อยละ 5.37 และวุฒิปริญญาเอกมีเพียง 1 คน หรือร้อยละ 0.41 เท่านั้น เกือบทุกมหาวิทยาลัย มีบรรณารักษ์ที่มีวุฒิปริญญาโทอย่างน้อยแห่งละ 1 คน มีห้องสมุดของวิทยาเขตเพียง 3 แห่ง เท่านั้นที่ไม่มีบรรณารักษ์วุฒิปริญญาโทเลย สำหรับบรรณารักษ์ที่มีวุฒินุปริญญาบรรณารักษศาสตร์ และประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะบรรณารักษศาสตร์จะมีจำนวนลดลงเรื่อย ๆ ทั้งนี้เพราะ ในปัจจุบันไม่มีการผลิตบัณฑิตวุฒิดังกล่าว และผู้ที่มิ่วฒิดังกล่าวนี้อาจจะศึกษาต่อในระดับปริญญาโท เมื่อมีโอกาส วุฒิของบรรณารักษ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันนับว่าเหมาะสมกับงานในห้องสมุดระดับ มหาวิทยาลัยอยู่แล้ว แต่เมื่อพิจารณาถึงการกระจายของบรรณารักษ์แล้วพบว่า มีห้องสมุด อีก 7 แห่ง ที่ไม่มีบรรณารักษ์ที่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ที่ได้มาตรฐานประจำอยู่เลย ยิ่งกว่านั้นยังพบว่าห้องสมุดหลายแห่งที่ไม่มีบรรณารักษ์เลยคงมีแต่อาจารย์ในคณะที่ห้องสมุด นั้นสังกัดอยู่เป็นผู้ดูแลและควบคุมการทำงานของเจ้าหน้าที่ห้องสมุดเท่านั้น ในจำนวนห้องสมุด ที่ไม่มีบรรณารักษ์ประจำนี้เป็นห้องสมุดกลางของวิทยาเขต 1 แห่ง และเป็นห้องสมุดคณะ 16 แห่ง สภาพดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องไม่ควรจะนิ่งนอนใจ ควรจะดำเนินการ อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ห้องสมุดเหล่านั้นมีบรรณารักษ์ที่มีวุฒิเหมาะสมประจำอยู่โดยเร็ว

4. จำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่ม และจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ควรผลิตเพิ่ม เพื่อให้พอกับความต้องการ จากผลการศึกษาพบว่า จำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่มระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 มีจำนวน 1,267 คน และจำนวนบัณฑิตกับมหาบัณฑิตที่จะประกอบอาชีพบรรณารักษ์ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 มีจำนวนทั้งสิ้น 385 คน ดังนั้นจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ในระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 จะมีจำนวนน้อยกว่าจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่มถึง 882 คน นั่นคือ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ควรจะผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตเพิ่มขึ้นเฉพาะในระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 เป็นจำนวน 882 คน หรือเพิ่มขึ้นปีละ 176 คน จึงจะพอกับความต้องการ บรรณารักษ์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัย

จำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ควรผลิตเพิ่มขึ้นนี้เป็นจำนวนที่สูงมากเมื่อเทียบกับจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สามารถผลิตได้ตามการคำนวณ คือควรผลิตเพิ่มปีละ 176 คน แต่ความสามารถที่ผลิตได้ตามการคำนวณเฉลี่ยปีละ 77 คนเท่านั้น ดังนั้นถ้าจะผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตให้เพียงพอับความต้องการแล้ว ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ทุกแห่งจะต้องผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ปีละ 253 คน

5. เมื่อเปรียบเทียบจำนวนบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่จะเข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ระหว่างจำนวนที่ได้จากการคำนวณกับจำนวนที่ได้จากโครงการของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์แล้ว พบว่า

ปีการศึกษา	จำนวนผู้เข้าประกอบอาชีพ ตามโครงการ		จำนวนผู้เข้าประกอบอาชีพ ตามการคำนวณ		
	2520	65	คน	65	คน
2521	70	คน	70	คน	
2522	88	คน	77	คน	
2523	85	คน	83	คน	
2524	90	คน	90	คน	
รวม	398	คน	รวม	385	คน

จะเห็นได้ว่าในปีการศึกษา 2520, 2521 และ 2524 นั้น จำนวนผู้ที่เข้าประกอบอาชีพของข้อมูทั้ง 2 ประเภทเท่ากัน และเมื่อรวมว่าจำนวนผู้ที่เข้าประกอบอาชีพแล้วพบว่าจำนวนผู้ที่เข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ที่ได้จากโครงการเท่ากับ 398 คน และจำนวนผู้ที่เข้าประกอบอาชีพบรรณารักษ์ที่ได้จากการคำนวณเท่ากับ 385 คน จะเห็นว่าผลจากการคำนวณใกล้เคียงกับผลที่ได้จากโครงการของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์มาก ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ผลจากการศึกษาจะให้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

6. ความสูญเสียของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ทั้งระดับปริญญาตรีและปริญญาโทจะเห็นได้จากอัตราการไปประกอบอาชีพอื่นของบัณฑิตและมหาบัณฑิต ซึ่งมีอัตราร้อยละ 22.81 สำหรับบัณฑิต และร้อยละ 20.2 สำหรับมหาบัณฑิต แสดงให้เห็นว่าภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ต้องเสียแรงงาน เสียงบประมาณค่าใช้จ่ายให้กับการผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตจำนวนหนึ่งโดยเปล่าประโยชน์ ซึ่งเป็นการเสียผลประโยชน์อันจะพึงได้ของการลงทุนทางการศึกษาอย่างหนึ่ง

สาเหตุสำคัญของการไปประกอบอาชีพอื่นของบัณฑิตและมหาบัณฑิตได้แก่สถานภาพของอาชีพบรรณารักษ์ที่มีความก้าวหน้าน้อย ไม่มีสิทธิเท่าเทียมกับตำแหน่งหน้าที่อื่น ๆ ในหน่วยงานเดียวกัน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518 : 33) และอีกประการหนึ่งก็คือ บัณฑิตและมหาบัณฑิตไม่มีความรักในอาชีพบรรณารักษ์อย่างแท้จริง จึงพยายามไปประกอบอาชีพอื่นเมื่อมีโอกาส สาเหตุประการแรกนั้นถือเป็นหน้าที่ของบรรณารักษ์ทุกคนที่จะช่วยกัน เรียกร้องสิทธิและความเสมอภาคจกจนความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพให้เท่าเทียมกับอาชีพอื่น สิ่งสำคัญที่สุดในการเรียกร้องดังกล่าวนี้ได้แก่การทำให้บุคคลในวงการอาชีพอื่น ๆ เห็นความสำคัญและความจำเป็นของอาชีพบรรณารักษ์อย่างแท้จริง ส่วนเหตุประการหลังนั้น น่าจะแก้ไขได้โดยภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ควรที่จะกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีความตั้งใจจะไปประกอบอาชีพบรรณารักษ์อย่างจริงจัง นอกจากนี้ ควรจะจัดหาทุนการศึกษาประเภทที่มีข้อยกมัดให้ผู้รับทุนต้องไปประกอบอาชีพบรรณารักษ์ภายหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว ให้กับนักศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ด้วย

ข้อเสนอแนะ

สำหรับผู้บริหาร

1. จากผลการศึกษาทำให้ทราบจำนวนบรรณารักษ์ที่ต้องการเพิ่มในแต่ละปีแล้ว ผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องน่าจะหาวิธีที่จะให้ทุกมหาวิทยาลัยมีตำแหน่งบรรณารักษ์เพียงพอกับความต้องการ หรืออย่างน้อยก็ให้มีจำนวนบรรณารักษ์ใกล้เคียงกับมาตรฐานที่สุด นอกจากนี้ควรจะพิจารณาคั่งอัตราบรรณารักษ์ให้แก่มหาวิทยาลัยที่ขาดบรรณารักษ์และมีความจำเป็นมากก่อน แล้วค่อยแบ่งอัตราไปตามมหาวิทยาลัยที่ขาดบรรณารักษ์และมีความจำเป็นมากน้อยตามลำดับ
2. ควรจัดให้มีโครงการแลกเปลี่ยนบรรณารักษ์ระหว่างมหาวิทยาลัย โดยอาจจะจัดให้บรรณารักษ์จากมหาวิทยาลัยที่มีบรรณารักษ์จำนวนมากไปช่วยปฏิบัติงานที่มหาวิทยาลัยที่มีจำนวนบรรณารักษ์น้อย หรือระหว่างมหาวิทยาลัยในส่วนกลางกับส่วนภูมิภาคโดยอาจจะใช้เวลาแลกเปลี่ยนครั้งละ 1 – 2 ภาคเรียน หรือตามความเหมาะสม ทั้งนี้อาจจะอาศัยแนวทางการดำเนินโครงการแลกเปลี่ยนบรรณารักษ์จากโครงการแลกเปลี่ยนอาจารย์มหาวิทยาลัยที่กำลังดำเนินอยู่ในขณะนี้ แล้วนำมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับลักษณะของงานในหน้าที่บรรณารักษ์ และความเหมาะสมอื่น ๆ ผู้ศึกษาเชื่อว่าโครงการนี้จะช่วยขจัดปัญหาการขาดแคลนบรรณารักษ์ได้ไม่มากนัก
3. ปัญหาอีกประการหนึ่งที่ผู้บริหารควรจะหาทางแก้ไขโดยเร็วเช่นกันคือจำนวนเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ซึ่งในปัจจุบันยังมีจำนวนต่ำกว่ามาตรฐานอยู่มาก การมีจำนวนเจ้าหน้าที่น้อยย่อมทำให้บรรณารักษ์ซึ่งมีจำนวนไม่พออยู่แล้วต้องทำงานที่อาจจะเป็นเจ้าหน้าที่ห้องสมุดทดแทนได้ เป็นการทำงานที่ไม่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ แต่ก็จำเป็นต้องทำ เพราะไม่มีคนช่วย การจัดหาคำแทนเจ้าหน้าที่และเสียนพิมพ์ดีดให้แกห้องสมุดมากขึ้นยอมเปิดโอกาสให้บรรณารักษ์ได้ทำงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถยิ่งขึ้น ห้องสมุดก็จะได้มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้อย่างแน่นอน

ข้อเสนอแนะสำหรับภาควิชาบรรณารักษศาสตร์

1. ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ควรพิจารณามาตรการที่จะป้องกันบัณฑิตและมหาบัณฑิตไม่ให้ไปประกอบอาชีพอื่นจนมากเกินไป ซึ่งอาจจะทำได้โดยพิจารณาคัดเลือกรับเอาเฉพาะผู้ที่ตั้งใจจะประกอบอาชีพบรรณารักษศาสตร์ไปเท่านั้น เข้าศึกษาต่อ
2. ควรพิจารณาหาทางผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตให้พอกับความต้องการของประเทศ โดยควรจระสำรวจและวิจัยถึงประเภท วุฒิ และจำนวนบรรณารักษที่ห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ต้องการในอนาคต เพื่อเป็นแนวทางในการผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ
3. ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ต่าง ๆ ควรจะร่วมมือกันทางกานวิชาการและอื่น ๆ เช่นการแลกเปลี่ยนอาจารย์ อุปกรณ์ นอกจากนี้ควรหาโอกาสปรึกษาหารือกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญก็คือเพื่อเพิ่มการผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตให้มากขึ้น และให้มีคุณภาพสูงขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป

1. ควรจะได้มีการศึกษาความต้องการบรรณารักษของห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ทั่วประเทศ
2. ควรจะศึกษาโดยละเอียดถึงความต้องการจำนวนอาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ทั้งในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยครู
3. ควรจะได้มีการศึกษาเพื่อติดตามบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ทุกแห่ง เป็นระยะ ๆ
4. ควรศึกษารายละเอียดของงานที่บรรณารักษปฏิบัติอยู่ว่าเหมาะสมกับความรู้ความสามารถหรือไม่ เพียงใด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กุลตรา วีรวัฒน์โยธิน การคาดคะเนการผลิตภัณฑ์ยาบาลให้เพียงพอแก่ประชากรของประเทศไทย จากปี 2514 - 2524 ปรินฤพานิพนธ์ สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2514, 100 หน้า อัดสำเนา.
- กุลลาบ ปิ่นลายนาค การศึกษาสภาพห้องสมุดโรงเรียนราษฎร์ที่เปิดสอนถึงชั้น ม.ศ. 5 ในจังหวัดพระนคร - ชนบุรี ปีการศึกษา 2513 ปรินฤพานิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2514, 133 หน้า อัดสำเนา.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน "คำปรารภของนายสุกิจ นิมมานเหมินท์ ในพิธีเปิดการสัมมนา" รายงานการสัมมนาเรื่องการประชุมงานระหว่างมหาวิทยาลัยกับส่วนราชการที่ทำงานเกี่ยวกับการวางแผนและพัฒนา หน้า 10, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2515.
- จุฑามาศ สุวรรณโคจร ปัญหาการบริหารแบบรวมอำนาจและการกระจายอำนาจของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ปรินฤพานิพนธ์ อ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2512, 285 หน้า อัดสำเนา.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บรรณารักษ์ 20 คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2518, 256 หน้า.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2515, 44 หน้า อัดสำเนา.
- เฉลียว พันธุ์สีดา "วิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย" วารสารห้องสมุด 6 : 455 - 470 พฤศจิกายน - ธันวาคม 2517.

- ฉัตรตินา วัฒนาชยาภูก การคาดคะเนความต้องการครูระดับประถมศึกษาของประเทศไทย
ระหว่างปี 2515 - 2519 ปริชญานีพันธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2514, 46 หน้า อักสำเนา.
- ธารง แซ่จุ่น "ความสำคัญของห้องสมุด" วารสารห้องสมุด 3 : 130 - 140
พฤษภาคม - มิถุนายน 2510.
- นนทนา เผือกผอง บรรณารักษศาสตร์เบื้องต้น มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2514, 241 หน้า.
- นฤมล บุญยพัชรินทร์ การศึกษาห้องสมุดวิทยาลัยครูโดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานห้องสมุด
วิทยาลัยครู ปริชญานีพันธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2518, 160 หน้า อักสำเนา.
- นวนิตย์ อินทรามะ "บทบาทห้องสมุดมหาวิทยาลัย" วารสารห้องสมุด 5 : 359 - 362
กันยายน - ตุลาคม 2517.
- นวนิตย์ อินทรามะ "ปัญหาของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย" วารสารห้องสมุด
4 : 321 - 343 กรกฎาคม - สิงหาคม 2516.
- นวลฉวี สุธรรมวงศ์ "การศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย"
วารสารห้องสมุด 3 : 145 - 178 พฤษภาคม - มิถุนายน 2513.
- พัชรา สุทธิสำแดง การศึกษาเปรียบเทียบสภาพห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
กรมสามัญศึกษา ในจังหวัดพระนครและธนบุรี กับมาตรฐานห้องสมุดโรงเรียน
ของคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานห้องสมุดของกระทรวงศึกษาธิการ
ปริชญานีพันธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2514, 79 หน้า
อักสำเนา.

มหาวิทยาลัยของรัฐ, ทบวง ร่างแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 4
(พ.ศ. 2520 - 2524) ของคณะกรรมการดำเนินการศึกษาและร่างโครงการ
พัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา เสนอต่อคณะกรรมการวางแผนพัฒนาการศึกษา
แห่งชาติ ระยะที่ 4 เอกสารหมายเลข 2 สิงหาคม 2519, 235 หน้า อัดสำเนา.

มาลีณี ศุขปรีดี การศึกษาเปรียบเทียบงานนิเทศห้องสมุดโรงเรียนของกรมต่าง ๆ
ในกระทรวงศึกษาธิการ ปริญญาโท อ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2517, 155 หน้า อัดสำเนา.

รัตพร ชัชชานา การดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกองโรงเรียนรัฐบาล
กรมวิสามัญศึกษา ในส่วนกลาง ปีการศึกษา 2512 ปริญญาโท กศ.ม.
วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2513, 250 หน้า อัดสำเนา.

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 91 ตอนที่ 112 วันที่ 8 มิถุนายน 2517.

สมัชชอย บุคศิริธรรม การสำรวจห้องสมุด ศึกษาปัญหา ความต้องการ และทัศนคติ
ของครูและนักเรียนที่มีต่อห้องสมุดโรงเรียนมัธยมวิสามัญศึกษา จังหวัด
สมุทรปราการ ปีการศึกษา 2513 ปริญญาโท กศ. ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร 2514, 123 หน้า อัดสำเนา.

สมบุรณ์ สิงขมานันท์ การศึกษาสภาพห้องสมุดโรงเรียนราษฎร์ ระดับมัธยมศึกษา
ในส่วนกลางที่อยู่ในเครือคริสต 11 แห่ง ปีการศึกษา 2513 ปริญญาโท กศ.ม.
วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2514, 132 หน้า อัดสำเนา.

สมพิศ กุศรีพิทักษ์ "สำนักบรรณารการพัฒนา ห้องสมุดสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์"
วารสารห้องสมุด 3 : 167 - 178 พฤษภาคม - มิถุนายน 2519.

- ↓ **สุชุม** .เฉลยทรัพย์สิน การคาดคะเนความต้องการครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา
ตอนปลาย และมีธยมศึกษา กับความสามารถในการผลิตครูบรรณารักษ์ของ
กรมการฝึกหัดครู ระหว่างปี พ.ศ. 2519 - 2524 ปริทัศน์นิพนธ์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2519, 76 หน้า อัดสำเนา.
- สุทธิลักษณ์** อำพันวงศ์ มาตรฐานของห้องสมุดในประเทศไทย แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516, 48 หน้า อัดสำเนา.
- สุทธิลักษณ์** อำพันวงศ์ วิวัฒนาการห้องสมุดและบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย
แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2510, 60 หน้า อัดสำเนา.
- สุชาร์กัณ** กุหลาบมุกต์ สภาพและปัญหาในการดำเนินงานห้องสมุดของโรงเรียนรัฐบาล
ประเภทมัธยมศึกษาสามัญในจังหวัดภาคใต้ ปีการศึกษา 2513 ปริทัศน์นิพนธ์ กศ. ม.
วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2514, 82 หน้า อัดสำเนา.
- สุนทร** แก้วลาย "การเรียนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ณ วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร"
วารสารห้องสมุด 5 : 398 - 408 กันยายน - ตุลาคม 2515.
- อมร** รักษาสิทธิ์ "การพัฒนาการบริหารกับแผนพัฒนาประเทศ" การวางแผนเพื่อการ
พัฒนาประเทศ หน้า 56 สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2515,
340 หน้า.
- อัมพร** ปันศรี และ นนทนา เผือกของ การจัดและบริหารงานห้องสมุด มหาวิทยาลัย-
รามคำแหง 2515, 500 หน้า.

- ACRL Committee on Standards, "Standards for College Libraries,"
College and Research Libraries 20 : 278 - 279, July, 1959.
- Armstrong, Charles M., "Demand and Supply of Professionally
Trained Librarians in New York State," Journal of Education
for Librarianship 4 : 206 - 216, Spring, 1961.
- Banchong Chantrasa, Proposed Standards for Education for Librarian-
ship in Thailand, Doctor's Thesis, George Peabody College
of Teachers, Nashville, Tennessee, 1974, 309 pp.
- Broome, E.M., "Library Manpower Planning," Aslib. Proceedings 11 :
400 - 414, November, 1973.
- Buck, Paul, Libraries and Universities, Harvard University Press,
Massachusetts, 1964, 172 pp.
- "Federal Bureau Predicts 167,000 Librarians 212,000 Support Staff,
Job Squeeze," Wilson Library Bulletin 7 : 529, March, 1974.
- Gelfand, Morris A., The National Library and Library Development
and Training of Thailand, Unesco, Bangkok, 1962, 65 pp.
- Lee, Hwa-Wei., Fragmentation of Academic Library Resources in Thai
University Libraries, n.p., n.d., 21 pp.
- Marshall, John, "Search for Status; The Library Profession,"
Library Journal 20 : 5556 - 5563, November, 15, 1966.
- Mohamed, Ota, Mara Institute of Technology School of Library Science:
A Case Study in Curriculum Design, Second Conference of
Southeast Asian Librarians December 10 - 14, 1973, University
of The Philippines, Diliman, Quezon City, 15 pp.
- OECD, Methods and Statistical Needs for Educational Planning,
OECD, Paris, 1967, 363 pp.

- Rochester, Maxine K., "Demand for and Supply of Librarians,"
The Australian Library Journal 1 : 12 - 20, February, 1972.
- Schief, Frank L., "Professional Library Man Power," A.L.A. Bulletin
4 315 - 317, April, 1964.
- Seng, Chan Thye and Gim, Wee Joo, Professionalization and Career
Development Opportunities of Librarians in Singapore, Second
Conference of Southeast Asian Librarians, December, 10 - 14,
1973, University of The Philippines, Diliman, Quezon City, 12 pp.
- Sjahrial, Rusina, An Evaluation of the Library Education and Training
in Indonesia, Second Conference of Southeast Asian Librarians,
December, 10 - 14, 1973, University of The Philippines, Diliman,
Quezon City, 11pp.
- Suthilak Ambhanwong, "Present Scene in Library Education in
Universities in Thailand," International Library Review
3 369 - 380, July, 1975.
- Thomas, James, An Introduction to University Library Administration,
Clive Bingley, London, 1970, 143 pp.
- Whitoman, Philip M., "The Supply and Training of Librarians,"
Journal of Librarianship 2: 119 - 130, April, 1969.
- Withers, F.N., Standards for Library Service, Unesco, Paris, 1970;
228 pp.

ກາລະເວກ

เรื่อง ขอความกรุณากรอกแบบสอบถาม

เรียน หัวหน้าบรรณารักษ์ชั้นนี้ถืออย่างสูง

กระผมกำลังศึกษาเพื่อรับปริญญาโททางการศึกษา สาขาบรรณารักษศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร และกำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง " การคาดคะเนความต้องการบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 " ในกรณีนี้กระผมได้ส่งแบบสอบถามมาถึงท่านเมื่อต้นเดือนสิงหาคมนี้ ขณะนี้เป็นเวลานานพอสมควรแล้ว กระผมยังไม่ได้รับแบบสอบถามคืนจากท่านเลย กระผมเข้าใจว่าท่านคงจะยังไม่ได้รับแบบสอบถามดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้ กระผมจึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านช่วยกรอกแบบสอบถามที่แนบมานี้ให้สมบูรณ์ที่สุด และกรุณาส่งคืนโดยด่วน นอกจากนี้กระผมขอความกรุณาแจกแบบสอบถามอีกส่วนหนึ่งให้บรรณารักษ์ในห้องสมุดของท่านกรอก และกรุณารวบรวมส่งคืนพร้อมกับแบบสอบถามที่ท่านกรอกแล้วด้วย จะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

กระผมหวังในความกรุณาและอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างมาก และขอขอบพระคุณอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(นายประจักษ์ กือเจริญ)

นิสิตปริญญาโท สาขาบรรณารักษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

แบบสอบถามว่ารับมือทำหน้าที่หัวหน้าบรรณารักษ์

ห้องสมุด กลาง คณะ สถาบัน

มหาวิทยาลัย วิทยาเขต.....

ตอนที่ 1 รายละเอียดเกี่ยวกับบุคลากรที่ปฏิบัติงานห้องสมุดในปัจจุบัน

1.1 จำนวนบรรณารักษ์ และ/หรือ อาจารย์ที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์ จำแนกตามวุฒิ

- ปริญญาตรีทางบรรณารักษศาสตร์ คน
- ปริญญาตรี ≠ อนุประกาศนียบัตร บรรณารักษศาสตร์ คน
- ประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะ บรรณารักษศาสตร์ คน
- ปริญญาโททางบรรณารักษศาสตร์ คน
- ปริญญาเอกทางบรรณารักษศาสตร์ คน
- อื่น ๆ (กรุณาระบุ) คน
- คน

1.2 จำนวนบรรณารักษ์ และ/หรือ อาจารย์ที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์ จำแนกตามฐานะ

- ข้าราชการสามัญ คน
- ข้าราชการวิสามัญ คน
- อัตราจ้าง คน
- อื่น ๆ (กรุณาระบุ) คน

1.3 จำนวนบุคลากรอื่น ๆ

- วิทยากร คน
- เจ้าหน้าที่, เสมียน, พนักงาน คน
- อื่น ๆ (กรุณาระบุ)
- คน
- คน

1.4 ฐานะทางวิชาการของบรรณารักษ์ และ/หรือ อาจารย์ที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์

ศาสตราจารย์ คน
รองศาสตราจารย์ คน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คน
อื่น ๆ (กรุณาระบุ) คน

1.5 อายุและเพศของบรรณารักษ์และ/หรือ อาจารย์ที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์

อายุ	หญิง	ชาย	รวม
20 - 25
26 - 30
31 - 35
36 - 40
41 - 45
46 - 50
51 - 55
56 - 60

1.6 สถานภาพการทำงานในห้องสมุดของบรรณารักษ์ และ/หรือ อาจารย์ที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์

ทำงานเต็มเวลา คน
ทำงานไม่เต็มเวลา คน

ตอนที่ 2 รายละเอียดเกี่ยวกับการสูญเสียบรรณารักษ์ และ/หรือ อาจารย์ที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์
ซึ่งมีวุฒิตั้งแต่ระดับปริญญาตรีทางบรรณารักษศาสตร์ขึ้นไป ในระหว่างปี การศึกษา 2514 - 251

ปีการศึกษา	จำนวนบรรณารักษ์ ที่มีทั้งหมด	จำนวนบรรณารักษ์ที่สูญเสีย					
		ศึกษาต่อ	ย้าย โอน	ลาออก	เกษียณอายุ	ตาย	อื่น ๆ
2514							
2515							
2516							
2517							
2518							

ตอนที่ 3 จำนวนบรรณารักษ์ และ/หรือ อาจารย์ที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์ ที่ทางห้องสมุดต้องการตามโครงการ
ในระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 และอัตราว่างที่มีในปีการศึกษา 2519 แต่ยังไม่ได้อ
บรรจุ หรือยังไม่ได้ประกาศรับสมัคร (เฉพาะปริญญาทางบรรณารักษศาสตร์)

ปีการศึกษา	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก	อื่น ๆ	รวม
2519					
2520					
2521					
2522					
2523					
2524					

ตอนที่ 4 ห้องสมุดของท่าน แบ่งแผนงานย่อยเป็นฝ่ายต่าง ๆ จำนวน ฝ่าย คือ

1. 5. 9.
2. 6. 10.
3. 7. 11.
4. 8. 12.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

27

กรกฎาคม

2519

เรื่อง ขอดความกรุณากรอกแบบสอบถาม

เรียน

กระผมกำลังศึกษาเพื่อรับปริญญาโททางการศึกษา สาขาบรรณารักษศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และกำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง " การคาดคะเนความถี่ของการบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 " ในการนี้ กระผมใคร่ขอความร่วมมือจากท่านช่วยกรอกแบบสอบถามที่แนบมาพร้อมกับจดหมายนี้ เพื่อกระผมจะได้นำข้อมูลไปประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์ดังกล่าว ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนดำเนินงานห้องสมุดและการจัดการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในมหาวิทยาลัย

ดังนั้น กระผมจึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านอาจารย์ ช่วยกรอกแบบสอบถามให้สมบูรณ์ที่สุด และส่งคืนภายในเวลาไม่ช้านัก (ถ้าเป็นไปได้กรุณาส่งคืนภายในวันที่ 15 สิงหาคม 2519 ด้วย จะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง) โดยส่งคืนทางไปรษณีย์ ซึ่งกระผมได้แนบซองและติดแสตมป์เรียบร้อยแล้ว มากับแบบสอบถามนี้แล้ว

กระผมหวังในความกรุณาและอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างมาก และขอขอบคุณอย่างยิ่ง มา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

A. I. สอน

(นายประจักษ์ กือเจริญ)

นิสิตปริญญาโท สาขาบรรณารักษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

แบบสอบถามสำหรับหัวหน้าภาควิชาบรรณารักษศาสตร์

มหาวิทยาลัย

1. จำนวนผู้สำเร็จปริญญาตรีและปริญญาโททางบรรณารักษศาสตร์ ระหว่างปีการศึกษา 2514 - 2518 และจำนวนที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2519

ปีการศึกษา	ปริญญาตรี	ประกาศนียบัตรชั้นสูง วิชาเฉพาะ	ปริญญาโท	รวม
2514				
2515				
2516				
2517				
2518				
2519				

2. ถ้ามีการติดตามผลการทำงานของผู้สำเร็จปริญญาตรีและปริญญาโท กรุณาตอบข้อนี้ด้วย
- 2.1 ผู้สำเร็จปริญญาตรีที่ไม่ได้ทำงานห้องสมุด และ/หรือ สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ แต่ทำงานอื่น เป็นจำนวน เปอร์เซนต์ ทั้งนี้จากการสำรวจผู้สำเร็จการศึกษาในระหว่างปี
- 2.2 ผู้สำเร็จปริญญาโทที่ไม่ได้ทำงานห้องสมุด และ/หรือ สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ แต่ทำงานอื่น เป็นจำนวน เปอร์เซนต์ ทั้งนี้จากผลการสำรวจผู้สำเร็จการศึกษาในระหว่างปี

3. จำนวนผู้สำเร็จปริญญาตรีและปริญญาโททางบรรณารักษศาสตร์ ที่ท่านคาดว่าจะสำเร็จในระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524

<u>ปีการศึกษา</u>	<u>ปริญญาตรี</u>	<u>ปริญญาโท</u>	<u>รวม</u>
2520
2521
2522
2523
2524